

Univerzita Hradec Králové

Filozofická Fakulta

Katedra filozofie a společenských věd

**Hledání lidské přirozenosti a spirituality u původních
obyvatel Střední a Jižní Ameriky**

Bakalářská práce

Autor: Zuzana Ortová
Studijní program: B6101 – Filozofie
Studijní obor: Filozofie a společenské vědy
Forma studia: prezenční
Vedoucí práce: Mgr. Roman Figura

Hradec Králové, 2022

Zadání bakalářské práce

Autor: Zuzana Ortová

Studium: F19BP0179

Studijní program: B6101 Filozofie

Studijní obor: Filozofie a společenské vědy

Název bakalářské práce: **Hledání lidské přirozenosti a spirituality u původních obyvatel Střední a Jižní Ameriky.**

Název bakalářské práce AJ: Seeking human nature and spirituality inherent to indigenous people of Central and South America.

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tato bakalářská práce se zaměřuje na hledání lidské přirozenosti a spirituality u původních obyvatel Střední a Jižní Ameriky. Češi mají unikátní vztah k indiánům, a proto tato práce zkoumá, jak si Češi indiány představují a co za nimi vlastně jezdí hledat. V několika prvních kapitolách budou popsány reakce Evropanů na první kontakty s indiány na začátku novověku. V dalších kapitolách se zaměřím na současné názory a postoje Evropanů a zvláště Čechů na indiány, a to od těch negativních až po ty, které v indiánské kultuře hledají inspiraci pro vlastní život. Dále budu mapovat dnešní cesty Čechů k indiánům, zejména v podobě duchovních poutí.

V rámci závěrečné části bude provedeno výzkumné šetření formou rozhovorů s dobrodruhy, skrz jejich autentické zážitky.

FRIČ, Alberto Vojtěch a Rodolfo FERREIRA FRIČ, FRIČOVÁ, Yvonna, ed. *Indiánská knížka*. Vydání druhé, doplněné. Praha: Titanic, 2018. ISBN 978-80-86652-65-8.

ČERNÁ, Jana. *Dál a dál za Herkulovy sloupy: přírodní tajemství Nového světa a španělská renesanční filosofie a věda*. V Praze: Stanislav Juhaňák - Triton, 2016. ISBN 978-80-7553-121-6.

LÉVI-STRAUSS, Claude. *Smutné tropy*. Vyd. 2. Přeložil Jiří PECHAR. V Praze: Rybka, 2011. ISBN 978-80-87067-11-6.

ZELENÝ, Mnislav. *Veselé tropy Amazonie*. Praha: Argo, 2016. ISBN 978-80-257-1760-8.

ZELENÝ, Mnislav. *Malá encyklopedie bohů a mýtů Jižní Ameriky*. Praha: Libri, 2009. ISBN 978-80-7277-398-5.

ZELENÝ, Mnislav. *Duch s rozkvetlým penisem: mýty amazonských indiánů*. Praha: Argo, 2004. ISBN 80-7203-573-8.

FRIČ, Alberto Vojtěch, ŠOLC, Václav, ed. *Indiáni Jižní Ameriky*. 5. vyd. Praha: Panorama, 1981. Cesty (Panorama).

BIOCCA, Ettore. *Sama mezi Indiány*. V Praze: Dauphin, 2013. Ethnos (Dauphin). ISBN 978-80-7272-433-8.

ŠKRABÁKOVÁ, Ludmila. *Zdraví z pralesa: léčivé rostliny Amazonie : praktické využití a recepty : příběhy rostlin a šamanů*. Praha: Eminent, 2013. ISBN 978-80-7281-451-0.

STINGL, Miloslav. *Indiáni stříbrné Luny: za záhadami zmizelých indiánských říší*. Ilustroval Josef KREMLÁČEK. V Praze: Knižní klub, 2003. ISBN 80-242-1085-1.

Zadávací pracoviště: Katedra filosofie a společenských věd,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Roman Figura

Oponent: doc. Mgr. Martin Paleček, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 13.2.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala (pod vedením vedoucího bakalářské práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové 15. 12. 2022

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu práce Mgr. Romanu Figurovi za nasměrování, jak vést bakalářskou práci, a dále za jeho vstřícné vedení a spolupráci, trpělivost a cenné informace. Dále bych chtěla poděkovat všem účastníkům dotazníkového šetření, kteří se ho zúčastnili, a tím mi pomohli v průzkumu v praktické části práce.

Anotace

ORTOVÁ, Zuzana. *Hledání lidské přirozenosti a spirituality u původních obyvatel Střední a Jižní Ameriky*. Hradec Králové: filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2022,

Tato bakalářská práce odkrývá přirozenost a spiritualitu původních obyvatel Střední a Jižní Ameriky. Popisuje první dojmy Evropanů při objevování Nového světa a názory dobrodruhů od počátků novověku až do současnosti. Cílem práce bylo zjistit, co Češi jezdí hledat za indiány. Vyhodnocování probíhalo na základě rozhovorů. Výsledky ukázaly, že Češi jezdí za indiány hledat řešení svých problémů, které jsou nejčastěji psychického rázu.

Klíčová slova: indiáni, Bororové, Kofáni, Tupinambá, spiritualita

Anotation

ORTOVÁ, Zuzana. *Seeking human nature and spirituality inherent to indigenous people of Central and South America*. Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2022,

This bachelor thesis reveals the nature and spirituality of the indigenous people of Central and South America. It describes the first impressions of Europeans when discovering the New World and the thoughts of adventurers from the beginning of the modern era to the present day. The goal of this thesis was to find out what Czech people travelling to the Americas seek. The evaluation was based on interviews. The results showed that Czech people visit american indian tribes to find solutions to their problems, which are often of a psychological nature.

Keywords: american indian, Bororo, Cofán, Tupinambá, spiritually

Osnova

1	Úvod	1
2	Vymezení termínu.....	2
3	První kontakty Evropanů s indiány na konci 15. století	3
3.1	Společensko-historický kontext	3
3.2	Barbarství versus civilizace.....	4
3.3	První kroky v Novém světě.....	5
3.4	Nahota a oblékání	6
3.5	Manželství	6
3.6	Těhotenství, narození dítěte, výchova dětí.....	7
3.7	Náboženství.....	8
3.8	Nemoci a pohřbívání	9
3.9	Kanibalismus.....	11
3.10	Poslední dojmy	12
4	Kontakty Evropanů s indiány na počátku 20. století	12
4.1	Indiáni Jižní Ameriky, kmen Bororo, 1905.....	12
4.1.1	Historie kmene	13
4.1.2	První dojmy A. V. Friče	13
4.1.3	Vzhled členů kmene	14
4.1.4	Slavnosti	15
4.1.5	Duchovní vůdci	15
4.1.6	Neobvyklé oblasti pozorování	16
4.1.7	Indiánské léčitelství	16
4.1.7.1	Frič terapie sugescí.....	17
4.1.7.2	Rozdílné postupy léčení	17
4.1.7.3	Léčba vedená kouzelníkem	18
4.1.7.4	Kuriozní léčebná metoda.....	19
4.1.8	Náboženství.....	19
4.1.9	Indiáni v civilizaci	19
4.1.9.1	Negativní zkušenost s alkoholem	19
4.1.9.2	Pozitivní zkušenost	20
4.1.10	Korespondence závěrem.....	21
4.1.11	Poslední dojmy	22
5	Smutné tropy, kmen Bororo, 1935	22

5.1	První dojmy C. L. Strausse	23
5.2	Vzhled členů kmene	23
5.3	Popis vesnice	24
5.4	Majetek	24
5.5	Pohřební rituál Bororů	25
5.6	Doplnění informací od M. Zeleného	26
5.7	Kouzelník bari	27
5.8	Poslední dojmy	27
6	Veselé tropy Amazonie, Kmen Kofánů, 1972.....	28
6.1	Historie kmene	28
6.2	První dojmy Zeleného.....	28
6.3	První dojmy podruhé.....	29
6.4	Dělba práce	30
6.5	Vzhled vesnice a indiánů	30
6.6	Oficiální přijetí.....	31
6.7	Halucinogenní yagé.....	32
6.7.1	Popis duševních jevů během yagé ceremonie	33
6.8	O výchově dětí.....	34
6.9	Wechslerův test přirozené inteligence	34
6.10	O indiánské společnosti, jak indiáni netouží po změnách.....	35
6.10.1	Příběh o indiánovi ve městě	35
6.11	Odjezd	36
7	Za Kofány po čtyřiceti letech.....	37
7.1	Konec ledna 2013.....	37
7.2	Nemoci	39
7.3	Yagé po třiceti letech.....	40
7.4	Jak se stal Mnislav legendou mezi Kofány	42
8	PRAKTICKÁ ČÁST	44
8.1	Charakteristika výzkumného šetření.....	44
8.2	Příprava výzkumu	44
8.3	Samotná realizace výzkumu	44
8.4	Hlavní výzkumné otázky:.....	45
8.5	Dílčí výzkumné otázky:	45
8.6	Hlavní výzkumné šetření	49
8.7	Sebekritické hodnocení výzkumu.....	51

9	Závěr	52
10	Seznam použité literatury	54

1 Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma Hledání lidské přirozenosti a spirituality u původních obyvatel Střední a Jižní Ameriky. Zájem o indiánskou tematiku ve mně vyvolal pořad, jehož hostem byl dobrodruh Mnislav Zelený. Zároveň jsem si byla vždycky vědoma faktu, že původní obyvatelé amerického kontinentu mají bohaté duchovní dědictví, které mě fascinovalo. Během studia jsem již vypracovala nějaké práce na tuto tematiku.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V prvních kapitolách teoretické části jsou popsány první dojmy Evropanů během conquisty. Práce popisuje rozdíly mezi Evropany a původními obyvateli amerického kontinentu. Je doplněna o kapitoly z různých oblastí života dotýkajících se jak indiánů, tak Evropanů.

V dalších kapitolách jsou popsány cesty evropských a zejména českých dobrodruhů do Jižní Ameriky. Povedlo se jim proniknout do přirozeného prostředí indiánů a popsat čtenářům svá dobrodružství a zjištěné poznatky. Práce klade důraz na jejich myšlenky a názory, které zprostředkovávají lepší vhled do indiánské tematiky.

Práce poskytne čtenáři lepší představu o časovém vývoji, neboť jsou v ní uvedeny informace z několika století.

Praktická část se věnuje výzkumnému šetření, ve kterém pomocí rozhovoru s dobrodruhy hledá odpovědi na hlavní výzkumné otázky. Je zde popsán samotný výzkum, jeho cíle a následná interpretace zjištěných dat.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo najít odpovědi na hlavní výzkumné otázky, a to pomocí dílčích otázek, které byly předem stanoveny. Hlavními otázkami jsou důvody, co Češi jezdí k indiánům hledat, jak si je představují a jestli jim jejich duchovní cesta byla inspirací pro vlastní život.

Práce je psaná pro širokou veřejnost, kterou zajímá indiánská tematika a s ní spojená spiritualita a přirozenost. Zároveň si ji mohou přečíst studenti filozofických či ekologických studií. Může poskytnout zamyšlení nad uvedenou problematikou, která se v práci objevuje, ale není jejím hlavním zájmem.

2 Vymezení termínu

indiáni – potomci původních obyvatelé Ameriky pocházejících zejména z předkolumbovské doby¹

conquista – španělské slovo, které označuje dobývání a ovládnutí Nového světa Španěly v 16. století²

¹ *Collins Dictionary* [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/american-indian>

² *SCS.ABZ.CZ Slovník cizích slov* [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/conquista-konkista>

3 První kontakty Evropanů s indiány na konci 15. století

3.1 Společensko-historický kontext

Evropa v 15. století zaznamenala rozmach v oblasti obchodu. Obchodní cesty byly čím dál obvyklejší, a proto se Evropa rozhodla expandovat. „V roce 1453 Turci dobyli Cařihrad a zatížili obchod mezi Evropou a Dálným východem tak vysokými cly, že jej prakticky zamrazili.“³ Pro Evropu to znamenalo jediné; hledat nové cesty, u kterých nebude nutné platit cla. Pro Španělsko, Anglii a Francii bylo stěžejní nalezení kratší cesty do Indie.⁴

Kolumbus se v roce 1492 vydal na plavbu, kde se svou lodí přistál na Bahamském souostroví, konkrétně na antilském ostrově Guanahani který později pojmenoval San Salvador. Zde poprvé spatřuje tamní obyvatelé. Uvádí „všechny, které jsem viděl byli pěkně urostlí, měli krásná těla a přívětivé obličeje“.⁵ Kolumbus pokračuje v popisu, uvádí, že mají kudrnaté vlasy, které jsou husté jako koňské žíně. Spatřuje podobnost mezi nimi a obyvateli Kanárských ostrovů, ale je udiven, že jejich pleť není tmavé barvy. Jen prý mají široké čelo, velké oči a chodí nazí.⁶

Kolumbus z bahamské oblasti pokračoval na Kubu a dále na Hispaniolu (dnešní Haiti). Španělé nebyli jediní, kdo připluli na pobřeží Nového světa, dalšími byli jejich sousedé Portugalci a později Francouzi.⁷

Ve vzduchu bylo cítit vědomí nadřazenosti, které, mimo jiné, Španělům dodávalo odvalu při objevování Nového světa. Plavby z části financovala španělská koruna, ale velký podíl byl mezi sponzory zámožných rodin. Posádku lodí tvořili zejména dobrovolníci, jejich vnitřní motivace a odhodlání k objevení byla daleko silnější, než kdyby plavbu podnikali za peníze.⁸

Začaly vznikat spory o získaná území. „Bulou Inter Caetera vydanou papežem Alexandrem VI. (1431-1503) 3. května 1493 bylo uděleno právo zabírání nových území

³ CHALUPA, Jiří. *Dějiny Argentiny, Uruquaye, Chile*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999, s. 23. ISBN 80-7106-323-1.

⁴ Tamtéž, s. 23.

⁵ KAŠPAR, Oldřich. *Dějiny Karibské oblasti*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 15. ISBN 80-7106-557-9.

⁶ Tamtéž, s. 15.

⁷ Tamtéž, s. 58.

⁸ Tamtéž, s. 62.

Ferdinandovi II. Aragonskému a Isabelle Kastilské“.⁹ V bule chyběl zeměpisný údaj, proto papež vydává obměnu buly, kde jsou informace kompletní. Obě buly zajišťovaly panovníkům nové území, které bylo navíc už právně získané. Získané území s domorodci mělo být na příkaz koruny evangelizováno.¹⁰

První kontakt s Indiány vyvolal mezi Evropany spousty otázek, jednalo se totiž o něco fantastického. Todorov ve spisu *Dobytí indiány* popisuje setkání jako nejužasnější ze všech, jednalo se totiž o jistou výjimečnost, cizost. Pocit, který se nedá připodobit ani k cestě na měsíc; měsíc totiž vidáme na obloze každý večer, den po dni, zatímco objevení nového kontinentu v sobě neslo tajemství nových lidí s pocitem, že o něm nikdo nic nevěděl.¹¹

Objevení nového kontinentu v roce 1492 se považuje za milník nové epochy. Svět je zcela poznán a je na čase začít psát nové dějiny světa.¹²

3.2 Barbarství versus civilizace

Evropská půda a její společensko-historické okolnosti jsou značně odlišné od primitivních indiánských kmenů. Ti neznají písmo, obchod, žijí bez pevných staveb, nemají na těle ošacení, a proto byli Evropany považováni jako barbarské. Pojem barbarství ve starověkém Řecku znamenal kulturní rozdíl, antické období jej spojuje s divokostí, brutalitou, nebezpečím a s ním spojovaná absence zákonů a vlády.¹³ Turci, kteří barbarsky zpusťovali Konstantinopol způsobili zachování tohoto pojmu, prostřednictvím literatury psané v 15. až 17. století.¹⁴

Zatímco Evropa sama sebe považovala za civilizaci. Mladší pojem civilizace, který se zdá být protikladem slova barbarství se v evropské kultuře začal objevovat až v průběhu 18. století a v době osvícenství začal být vázán s přívlastky „rozumný, ideální, rozvinutý. Města byla civilizovaná, konal se v nich obchod i kulturní život. Lidé vedli usedlý způsob

⁹ ZELENÝ, Mnislav. *Dějiny Velké Kolumbie: Panama, Kolumbie, Venezuela, Ekvádor*. Praha: Libri, 2019, s. 27, ISBN 978-80-7277-574-3.

¹⁰ Tamtéž, s.27.

¹¹ TODOROV, Tzvetan. *Dobytí Ameriky: problém druhého*. Přeložil Kateřina LUKEŠOVÁ. Praha: Mladá fronta, 1996, s. 12. ISBN 80-204-0582-8.

¹² Tamtéž, s. 12.

¹³ JONES, William R. *The image of the barbarian in medieval Europe*. In: *Facing Each Other*. Routledge, 2017. s. 356.

¹⁴ Tamtéž, s. 358.

života, efektivně využívali půdu a budovali města. Na dodržování zákonů dohlíželi správci města, nebo přímo vládcí.¹⁵

3.3 První kroky v Novém světě

Kolumbova výprava na americký kontinent připlula na pobřeží Hispanioly (dnešní Haiti) v roce 1492, kde narazila na etnikum, které si říkalo Taíno, někdy též Arawak. Taínové byli nekonfliktní, zajímali se zejména o zemědělství. Kolumbus o nich napsal: „Milují své bližní jako sebe samé a jazyk, jímž hovoří, je nejsladší a nejjemnější který znám.“¹⁶ Kolumbus poukazuje na jejich zručnost a umění, z hlíny pálili talíře, mísy, pletli košíky, hojně lovíli ryby, a dokonce si uměli vyrobit kánoe.¹⁷

O pár let později zaznamenává průzkumník Jean de Léry (1536–1613) svůj strávený čas s indiány v cestopise *Historie o plavení se do Ameriky*. Velice výstižně jsou v knize vyobrazené zvyklosti a obyčeje běžných dní, včetně detailního popisu vzhledu indiána. Autor renesančního čtenáře přenesl do guanabarské zátoky (nyní poblíž Ria de Janeiro) a představil indiánské etnikum Tupinambá.

Nejprve Léry vylíčil indiánského muže, uvádí, že je nahý, má malou drobnou postavu, vlasy dlouhé, ale temeno vyholené. Proděravěný pysk a tváře, ve kterých má přidělané ozdoby, v uších náušnice. Pomalovaná těla barvami; stehna a lýtka natřené černou barvou. Kolem krku náhrdelník z kostí, v jedné ruce luk, v druhé šípy.¹⁸ Ženy mají vlasy dlouhé, pomalovaný obličej žlutou a červenou barvou. Šperky nenosí na krku, ale přidělané okolo ramene, je nahá stejně jako muž, v ruce drží dítě.¹⁹ Muži i ženy mají vytrhané chlupy na těle, proděravěné ušní lalůčky, ve kterých nosí zdobené náušnice „takové náušnice dlouhé ž k prsům neb ledvím visící mají“.²⁰

¹⁵ DE LÉRY, Jean. *Historie o plavení se do Ameriky, kteráž i Brasílii slove*. Nakl. Československé akademie věd, 1957, s. 211.

¹⁶ KAŠPAR, Oldřich. *Dějiny Karibské oblasti*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 21. ISBN 80-7106-557-9.

¹⁷ Tamtéž, s. 21.

¹⁸ DE LÉRY, Jean. *Historie o plavení se do Ameriky, kteráž i Brasílii slove*. Nakl. Československé akademie věd, 1957, s. 136.

¹⁹ Tamtéž, s. 139.

²⁰ Tamtéž, s. 138.

V 16. století začaly být zámořské plavby čím dál častější, přinesli s sebou otázku o lidství indiánů. K tomuto tématu se vyjádřil papež Pavel III., který v roce 1537 vydává Bulu *Sublimis Deus*, kde jim oficiálně přisoudil lidství.²¹

Otázky pokládané na lidství indiánů se vyjasnilo v situaci, kdy se mezi sebou mísili indiáni a běloši. Pokud běloška porodila indiánovi dítě, znamenalo to, že jsou lidé, protože lidská rasa se může křížit pouze s lidskou.

3.4 Nahota a oblékání

Odlišnost, která byla na první pohled zřejmá byla nahota. Nahota v evropském křesťanství v raném novověku byla považována za nerespektování božího zákona.²² Méně početná křesťanská společenství neodsuzovala nahotu, ale naopak ji vyzvedávala, jednalo se o zosobnění Bohem darované krásy. Potkat v Evropě nahého člověka nebylo tak nemožné, jak se může zdát; evropské lesy obývali i diví lidé bez pokrývek těla. Lidé z měst jim přisuzovali mytologické prvky a divokost.²³ Pokud se však na společnost podíváme z hlediska obecného, nahota byla spíše odsouzeníhodná.²⁴

Oblékání v evropské kultuře na začátku novověku bylo sestavováno tak, aby hned bylo zřejmé společenské postavení jedince. Odkud pochází, jaké má povolání. Naproti tomu, jak je již zmíněno, indiáni své tělo zahalovali minimálně. „Ženy i muži chodí nazi, žádnů stránku těla nepřikrývajíce“.²⁵

Pokud své tělo zakrývali, využívali přírodní materiály, jako peří, kosti, kůže, ovoce. Tento systém odívání má pro indiány vždy symbolický význam.²⁶

3.5 Manželství

Eugenio Garin (1909–2004) ve své knize uvádí, že evropské vnímání statusu manželství bylo skrze křesťanství, podle Adama a Evy. Za ženský vzor byla považována panensky

²¹ *Sublimis Deus: On the Enslavement and Evangelization of Indians. Papal Encyclicals Online* [online]. [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: <https://www.papalencyclicals.net/paul03/p3subli.htm>

²² DÜLMEN, Richard van. *Bezectní lidé: o katech, děvkách a mlynářích: nepočestnost a sociální izolace v raném novověku*. Praha: Dokořán, 2003. Bod (Dokořán). ISBN 80-865-6943-8.

²³ ŠMAHEL, František a Nicolas TRUONG. *Diví lidé: (v imaginaci) pozdního středověku*. Praha: Argo, 2012, s. 86. ISBN 978-80-257-0622-0.

²⁴ LE GOFF, Jacques a Nicolas TRUONG. *Tělo ve středověké kultuře*. Praha: Vyšehrad, 2006, s. 105. ISBN 80-702-1826-6.

²⁵ VESPUCCI, Amerigo, et al. *Spis o nových zemích ao novém světě: faksimile a výklad plzeňského tisku Mikuláše Bakaláře z roku 1506*. Památník národního písemnictví, 1981, s. 7-8.

²⁶ DE LÉRY, Jean. *Historie o plavení se do Ameriky, kteráž i Brasílii slove*. Nakl. Československé akademie věd, 1957, s. 135.

čistá, neposkvrněná Marie. Sexuální zdrženlivost byla nejpříkladnější. Pohlavní styk byl určen primárně pro zplození potomka. Jiná sexuální aktivita byla považována za zakázanou. Dodává, že evropské ženy oddávající se sexu bez manželství měli ve společnosti své místo, jednalo se o nevěstky.²⁷

V knize *Historie o plavení se do Ameriky* Jean de Léry přináší myšlenku mnohoženství a popisuje; má více žen „pročež každý kolikoli se mu líbí, žen sobě pojítí volnou svobodu má, nýbrž čím víc jich který má, tím za zmužilejšího a udatnějšího držán bývá.“²⁸ Indiáni si žijí bez pravidel, která by určovala jejich sexualitu. Každý může mít partnerů kolik chce, bez omezení.

Léry si všímá si, že všechny ženy žijí pohromadě a dokážou spolu vycházet bez nenávisti a závisti. Evropské ženy prý takové nejsou, nemají totiž v sobě svornost a jednomyslnost, aby sobě nezáviděly.²⁹

Léry dál doplňuje: „strejc vnučku sobě vezme, a tak podobně i při jiných stupních příbuznosti.“³⁰ Jediná výjimka je v manželství mezi otcem, dcerou a bratrem, sestrou. Nekonají se žádné svatební ceremonie, pouze muž požádá o povolení rodiny budoucí ženy, pokud souhlasí, žena s ním ihned odchází. Dále se autor pozastavuje nad indiánským manželským svazkem, kdy si Indián vyvolenou odvede bez věna či věnovních smluv.³¹

3.6 Těhotenství, narození dítěte, výchova dětí

Životní poslání evropské ženy 16. století je být matkou a nejlépe několikanásobnou. Po porodu šlechtičny, dvořanky a měšťanky nekojí své potomky, hojně používají kojné. Garin dodává: „Děti boháčů živily prsy chudých“³² Nešlo pouze o neochotu kojít, nýbrž o co nejmenší trvání doby laktace kvůli dřívějšímu početí. Čím více potomků, tím lépe. Při porodu ženu ošetřovala výhradně porodní bába, či jiné ženy, bylo nepřipustné, aby u porodu byl přítomen muž.³³

²⁷ GARIN, Eugenio. *Renesanční člověk a jeho svět*. Praha: Vyšehrad, 2003. Kulturní historie, s. 218, ISBN 80-7021-653-0.

²⁸ DE LÉRY, Jean. *Historie o plavení se do Ameriky, kteráž i Brasílii slove*. Nakl. Československé akademie věd, 1957, s. 274.

²⁹ Tamtéž, s. 273-274.

³⁰ Tamtéž, s. 237.

³¹ Tamtéž, s. 274.

³² GARIN, Eugenio; NĚMCOVÁ, Jiřina. *Renesanční člověk a jeho svět*. Vyšehrad, 2003, s. 213.

³³ Tamtéž, s. 214.

V knize *Historie o plavení se do Ameriky* si autor všimá, že těhotné ženy mohou u sebe mít partnera, dokonce, že partner vykonává práci porodní báby a je celou dobu u porodu přítomen. Popisuje, že ihned po narození Indián „nejprve děťátko na lokty vzav, zubama mu pupek přehryzl a nos podle obyčeje jejich stlačil.“³⁴ Pokládají krásu dítěte v splasknutém nosu, zatímco evropské porodní báby po porodu dětský obličej povytahují a rovnají. Dítě je po narození umyto, potřeno černou a červenou barvou, o to se stará otec. Léry dodává, že jména dětem skládají podle slov, které dobře znají, nejčastěji jsou to názvy věcí, kterými jsou obklopeny.³⁵

Dítě pije výhradně mateřské mléko nebo je příkrmováno všemi možnými měkkými potravinami. Matka se po třech dnech vrací zpátky do práce a je dle autora velmi vitální. Léry přidává informaci o Evropankách, které se dle něho po porodu zotavují až 20 dnů.³⁶ Indiánky mají novorozence neustále u sebe, nejčastěji přidělané přímo na svém těle. Dítě nemá žádné zvláštní potřeby, není nijak svazováno, zabalováno. To Léry komentuje slovy: „avšak ty děti jejich tak rovně jako kde který národ z lidí chodí a noh zkřivených nemají.“³⁷

Celý proces výchovy a péče o dítě vychází dle Léryho z inspirace přírodou, konkrétně od zvířat.³⁸ Indiáni jsou dobří pozorovatelé, velmi intenzivně vnímají přírodní zákony, proto je pro ně velmi přirozené se jimi řídit.

3.7 Náboženství

Jean de Lery popisuje, že Tupinambové Boha neznají, dokonce v žádného nevěří. Nemají kostely ani žádná místa, kde by se sházeli a prokazovali někomu takovému úctu a věrnost.³⁹ Jejich víru lze nalézt v nesmrtelnosti duše a zlých démonech.

Indiáni věří, že po smrti duše vylétne z těla a zmizí až za vysoké hory, kde se připojí k ostatním duším zemřelých. Léry uvádí, že dobré duše jsou ve světě, který je pro ně

³⁴ DE LÉRY, Jean. *Historie o plavení se do Ameriky, kteráž i Brasílii slove*. Nakl. Československé akademie věd, 1957, s. 276.

³⁵ Tamtéž, s. 276.

³⁶ Tamtéž, s. 277.

³⁷ Tamtéž, s. 278.

³⁸ Tamtéž, s. 278.

³⁹ Tamtéž, s. 248.

bezstarostný a duše zlé naleznou zatracení. Po rozdělení duše nalézá své blízké a zůstává v dálce s nimi.⁴⁰

Léry ve svém spise popisuje útrapy indiánů, které jsou spojené s vírou v jejich d'ábla, či satana. Indiáni jej nazývají Aignan či Kaagarre. Tato duchovní bytost indiánům působí jen samé utrpení.⁴¹ Autor líčí situaci, ve které velmi často nalézali indiány s hrůzou ve tváři, s tělem oroseným potem, jak vykřikují: „Mair Atourassap Acequeiev Aignan Autopané, to jest, ach můj milý Francouze, můj milý tovaryši, d'ábla jistě nade všechny jiné zlé věci velice se bojím.“⁴²

Nalézají ho ve všem negativním, například ve zlých snech, špatném počasí, či ve zvířatech, které na ně útočí. Léry popisuje, že je Indián žádal bělocha o pomoc od zlého d'ábla Aignana, protože si všiml, že oni takové záchvaty strachu nemají, žádného satana nevidí a ani na ně nepůsobí žádná bolest. Indiáni prý prosili, aby jim Evropan od bolesti pomohl.⁴³ Evropští lidé jim nabízeli konvertování v Boha evropského, o kterém jim tvrdili, že je mocnější než Aignan a nebude jim způsobovat taková utrpení. V bolesti a strachu konvertování přislíbili, ale po nějakém čas se vždy vrátili k víře ve svého zlotřilého boha utrpení.⁴⁴

Pro evropský lid byla tupinambská bezbožnost velice problematická, v knize *Historie o plavení se do Ameriky* je život bez víry přirovnán k životu „nerozumných hověd“. Z Léryho popisu je tak zřejmé, že absence náboženství u indiánů automaticky pro Evropany znamená status nízké inteligence.⁴⁵

3.8 Nemoci a pohřbívání

Léry ve svém spise uvádí, že Tupinambští skonávají nejčastěji na zimnici, přesto jejich úmrtnost je daleko nižší než evropská.⁴⁶ Další nemoc, která je popisována v knize *Historie o plavení se do Ameriky* a sužovala domorodé obyvatelé se projevovala fleky po těle, ze kterých se po čase staly vředy. Kůže podle Léryho už zůstane navždy znetvořená. Ve spise se dozvídáme, že se jedná o pohlavní nemoc, kterou se nakazilo spousty

⁴⁰ ⁴⁰ DE LÉRY, Jean. *Historie o plavení se do Ameriky, kteráž i Brasilia slove*. Nakl. Československé akademie věd, 1957, s. 251.

⁴¹ Tamtéž, s. 252.

⁴² Tamtéž, s. 253.

⁴³ Tamtéž, s. 252.

⁴⁴ Tamtéž, s. 253.

⁴⁵ Tamtéž, s. 248.

⁴⁶ Tamtéž, s. 300.

evropských mužů při obcování s domorodými ženami. Léry uvádí: „z přílišného užívání Venuše a z chlípnosti nesmírné pochází.“⁴⁷ Autor si zde myslí, že se jedná o boží trest, při kterém bylo porušeno boží právo.⁴⁸

V indiánské vesnici je velmi často slyšet zpěv, málo kdy se stane, aby bylo úplně ticho. Nejčastěji je to zpěv radostný, zemře-li někdo, tento zpěv se změní v žalostný. Zejména ženy dokážou naříkat až několik dní, dokud není tělo pohřbeno.⁴⁹

Zemřelý Indián je pohřben ve svém domě. Jeho hrob je vykopáván vertikálně, aby v něm mrtvý mohl stát, nikoli ležet. S ním do hrobu jsou uloženy věci, které používal a ke kterým měl citový vztah.⁵⁰ Následně je hrob přikryt větvemi z palmy.⁵¹ Na palmy pokládají nádoby plné jídla. Léry popisuje že to je z jistého důvodu: „kdyby Aignan tu při hrobu pokrmů připravených nespatriil, tělo mrtvé to vykopal a sežral“.⁵²

Oproti tomu evropské pohřbívání na počátku 16. století bylo silně spjato s křesťanstvím. Prostí venkované ukládali své zemřelé na předem vysvěcená místa u farních kostelů. Pohřební ritus se odvíjel od majetnosti a významnosti mrtvého.⁵³ Skromní lidé byli pohřbeni v dřevěné rakvi nebo obyčejně položeni na dřevěnou desku vloženou do jámy. Jejich tělo leželo na zádech s rukama na břiše nebo na prsou.⁵⁴ Prostor u kostela byl oplocený, nejčastěji neudržovaný, tedy zarostlý trávou a v trávě ojedinele do země připevněný dřevěný kříž.⁵⁵

Panovníkův pohřební ritus byl velkolepý, dostávalo se mu daleko vyšší péče, cti a pozornosti. Byli jim vystavována mauzolea, ačkoli těla do nich nikdy nebyla uložena. Například na počátku 16. století bylo takové mauzoleum vystavěno pro panovnickou rodinu Habsburků. Tělo bohatého bylo stejně uloženo na vysvěceném místě jako tělo obyčejného venkovana. Přimo v kostele či klášteře byla zbudována monumentální hrobka se zdobenou náhrobní deskou.⁵⁶

⁴⁷ DE LÉRY, Jean. *Historie o plavení se do Ameriky, kteráž i Brasilia slove*. Nakl. Československé akademie věd, 1957, s. 300.

⁴⁸ Tamtéž, s. 301.

⁴⁹ Tamtéž, s. 301.

⁵⁰ Tamtéž, s. 303.

⁵¹ Tamtéž, s. 305.

⁵² Tamtéž, s. 304.

⁵³ UNGER, Josef. *Pohřební ritus 1. až 20. století v Evropě z antropologicko-archeologické perspektivy*. Nadace Universitas, 2006, s. 59.

⁵⁴ Tamtéž, s. 60.

⁵⁵ Tamtéž, s. 59.

⁵⁶ Tamtéž, s. 62.

3.9 Kanibalismus

Kašpar ve své knize *Dějiny karibské oblasti* popisuje, že kanibalismus u indiánských etnik byl nejčastěji prováděn rituálně. Uvádí, že poprvé se s ním setkává Kolumbus, který na své plavbě objevuje kmen Karibů. Popisuje, že se vyznačovali svojí surovostí, drancovali ostatní kmeny, unášeli ženy. Krásné ženy si nechávali jako milenky. Pokud nějaká z nich porodila dítě, bylo Kariby požíráno, stejně tak jako zajatí muži. Kolumbus o nich píše: „obyčeje mají tito Karibové opravdu hovadské“.⁵⁷

Mezi Evropany byl kanibalismus oblíbenou kuriozitou, jak uvádí Bakalář ve *Spisu o novém světě*. Čím detailněji byly popisovány kanibalistické praktiky, tím více vzbuzovaly pozornost. Bakalář popisuje surové boje mezi kmeny, při kterých byli zajatí indiáni mučeni a poté snědzeni. Bakalář popisuje: „A aby, coť pravím, jistější byl: viděl sem, že jeden snědl syny své i ženu. Viděl sem také člověka a mluvil sem s ním skrze znamenie, kterýžto více než tři sta lidí bieše snědl“. Dále popisuje, jak při svém bádání narazil na vesnice, které měli lidské maso pověšené a vysušené, jako Evropani věsí maso zvířecí. Největší údiv indiána byl spatřen v tom, když se dozvěděl, že Evropané maso svých nepřátel nepojídají.⁵⁸

Jean de Léry též popisuje kanibalismus ve svém spise. Uvádí, že Tupinambové stejně jako Karibové pojídají své zajatce. Uvádí, že „baby, kteréž přenáramně jísti maso člověčí jsou žádostivé a pro tu příčinu i často mladé jonáky, kteříž v své moci ty zajaté mají, napomínávají, aby je brzo k smrti oddali“.⁵⁹ Jejich činy přirovnává k řezníkovi, který porcuje maso a k myslivcovi, který dává vnitřnosti psům. Psaní doplňuje o popis dospělých indiánů, kteří krví mrtvého zajatce pomazávají své děti, aby v nich probudily surovost a krutost. Doplňuje, že taková krutost se objevuje i mezi Evropany, Léry uvádí císaře Traiana⁶⁰, za jehož vlády nechal uprchlé otroky napíchat na kůl.⁶¹

⁵⁷ KAŠPAR, Oldřich. *Dějiny Karibské oblasti*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 26. ISBN 80-7106-557-9.

⁵⁸ VESPUCCI, Amerigo, et al. *Spis o nových zemích ao novém světě: faksimile a výklad plzeňského tisku Mikuláše Bakaláře z roku 1506*. Památník národního písemnictví, 1981, s. 9.

⁵⁹ DE LÉRY, Jean. *Historie o plavení se do Ameriky, kteráž i Brasílii slove*. Nakl. Československé akademie věd, 1957, s. 220.

⁶⁰ Římský císař od roku 98 až do své smrti v roce 117 - Academia Praha – Encyklopedie antiky

⁶¹ Tamtéž, s. 221.

3.10 Poslední dojmy

V textech je znatelné, že autoři popisující indiánské zvyklosti hledají podobnosti mezi evropskou a indiánskou kulturou. Jiní zase přirovnávají odlišnosti k Bibli. Španělům pouze pozorování a objevování nových etnik nestačilo, později začali na indiány vyvíjet nátlak k víře v evropského boha a následné konvertování ke křesťanství. Mnoho indiánů bylo zbaveno svobody a zotročeno. Byli násilně převáženi za prací v zemědělství, často se jednalo o místa s odlišným podnebím, než na které byli zvyklí, pro mnohé to znamenalo smrt. Ti, kteří se přizpůsobit odmítli byli násilně potlačeni, taková potlačení vyúsťovala v mnohých případech k válkám mezi indiány a bělochy.

Do Ameriky byli též za prací dováženi černoši, postupem času se na kontinentu vyskytovalo více a více černochů.⁶² To bylo velice problematické, protože černoši s sebou přiváželi nemoci, na které místní indiáni nebyli zvyklí. Kvůli pandemiím mezi indiány bylo společenství Karibů a Arawaků zcela zahubeno. Tento obrovský úbytek měly na svědomí nemoci jako jsou neštovice, spalničky, černý kašel, dýmějový mor a další.⁶³

4 Kontakty Evropanů s indiány na počátku 20. století

4.1 Indiáni Jižní Ameriky, kmen Bororo, 1905

Na počátku 20. století se vydal Alberto Vojtěch Frič (1882–1944) do Jižní Ameriky. Záměr jeho cesty spočíval v objevování rostlinných druhů. Zabýval se kaktusy a doufal, že mu prales přinese spoustu nových poznatků. Sám však uvádí, že mnoho nových znalostí o kaktusech nezískal, za to nabyt nové zkušenosti v oblasti orientace a přežití v naprosto novém prostředí, pralese. Frič popisuje, že pro větší úspěch potřeboval navázat vztah s indiány, to proto, že mají svoje prostředí dokonale zmapované a dokážou Evropanům ukázat zajímavá místa na které by se běloch nikdy nedostal. Prales a jeho obyvatelé ho čím dál více fascinovali, a proto se rozhodl výzkum kaktusů pozastavit a věnovat se naplno zkoumáním původních etnik. Dokázal s indiány navázat blízký vztah, a to i přes jejich traumatizující zážitky s bělochy.⁶⁴

V roce 1905 se seznámil s kmenem Bororo. Popsuje, že se jednalo o velice obávaný kmen. Pustošili město, silnice činily neprůjezdnými. Působili paniku mezi občany a to

⁶² POLIŠENSKÝ, Josef. *Dějiny Latinské Ameriky*. Svoboda, 1979, s. 21.

⁶³ Tamtéž, s. 22.

⁶⁴ FRÍČ, Alberto Vojtěch. *Indiáni Jižní Ameriky*. MF, 1957, s. 251

zejména, když se indián objevil ve městě; všichni měli strach a dali se na útěk. Začalo násilné potlačování indiánů bělochy, kteří posílali výpravy do pralesa. Situace se vystupňovala případem, kdy pár indiánů vniklo do obydlí bělocha, dům vyrabovali a pobili členové rodiny. Běloši na tento přestupek reagovali přepadením osady, která však s tímto činem neměla nic společného. Zabili přes sto žen, mužů a dětí. Bororové tomu naštěstí unikli, protože žili hlouběji v pralese.

Frič popisuje, že během jeho návštěvy byli Bororové situování ještě více hlouběji v pralese, protože na jejich území byla budována telegrafní stanice, která způsobila rozdělení jejich kmene na dvě části.⁶⁵

4.1.1 Historie kmene

Mnislav Zelený v Atlase indiánů Jižní Ameriky popisuje, že Bororové žili původně na obrovském prostranství, kde uplatňovali kočovný styl života. Měli předem určená bydliště a mezi nimi migrovali. Koncem 18. století byli napadeni Portugalci, kteří se pokusili jejich kmen vyhubit. Na počátku 20. století byli evangelizováni salesiány, kteří jim poskytovali ochranu. Nyní se nacházejí na území státu Mato Grosso. V roce 2014 jich bylo zaznamenáno kolem 1800 členů tohoto kmene.⁶⁶ „Byli a stále jsou zdatní lovci, rybáři, sběrači ovoce a pěstitelé hořkého manioku, kukuřice, fazolí, rýže a tabáku.“⁶⁷

4.1.2 První dojmy A. V. Friče

Bororové se ukrývali v hlubokém pralese, Frič popisuje, že cesta k nim trvala dva dny nepřetržité chůze. Po dvou dnech dorazil do osady. Popisuje, že jako první uviděl velikou obdélníkovou budovu, která tvořila dominantu osady, byla bez oken a měla střechu pokrytou palmovými listy a trávou. Jednalo se o „dům mužů“.⁶⁸ Kolem něho stáli domky postavené v ose kružnice, takto systematické umístění představuje celý kosmos.⁶⁹

Frič svým vyprávěním čtenáři poskytuje živou představu o povaze indiánů, když poutavě popisuje seznámení. Uvádí, že vřelé přijetí mu zajistil opeřený papoušek, který poskakoval po střeše. Frič popisuje, že při pohledu na něj se natolik rozesmál, až přilákal

⁶⁵ FRIČ, Alberto Vojtěch. *Indiáni Jižní Ameriky*. MF, 1957, s. 215

⁶⁶ ZELENÝ, Mnislav. *Atlas indiánů Jižní Ameriky: život, sex, smrt*. Praha: Argo, 2021, s. 159, ISBN 978-80-257-3570-1.

⁶⁷ Tamtéž, s. 159.

⁶⁸ FRIČ, Alberto Vojtěch. *Indiáni Jižní Ameriky*. MF, 1957, s. 115

⁶⁹ ZELENÝ, Mnislav. *Atlas indiánů Jižní Ameriky: život, sex, smrt*. Praha: Argo, 2021, s. 160, ISBN 978-80-257-3570-1.

místní obyvatelé. Dodává, že na ně svým smíchem pozitivně zapůsobil: „takový projev bezprostředního veselí považovali indiáni za důkaz mé slušnosti, dobroty a přátelských úmyslů.“⁷⁰ Dodává čtenáři vysvětlení, proč byl papoušek tak opeřený. Prý se v osadě zrovna konaly bororské slavnosti „*maridó*“, na které je potřeba hodně pestrého peří.⁷¹

4.1.3 Vzhled členů kmene

Frič popisuje, že indiáni měli těla pomalována černou barvou. Složení takové barvy je směsí žluklého tuku jaguára, kajmana a kajmanského pižma. „Br! Uznávám, že to má velikou výhodu v tom, že se člověku zdaleka vyhnou všichni komáři a jiná havěť, ale věřte, že čuchat se to nedá.“⁷² Frič popisuje, že kromě černého těla jsou indiáni zdobeny pírky a korálky.⁷³ Používají barevné peří na ozdobu téměř čehokoli, přes čelenky, šperky, hudební nástroje, zbraně. Každý obřad má své druhy peří, jiný druh je použit například u pohřbu a jiný u léčení šamanem.⁷⁴

Hlavní ozdoba „*tembetá*“ vypadá jako řetízek z korálků a peříček. Indiáni si ho protahují otvorem pod spodním rtem. Dalším ozdobným prvek, který má indián na sobě mimo peří a korálků je pouzdro na penis. To je také jediné oblečení, které Bororové nosí. Pouzdro je vyrobené z palmového listí a má chránit před klišťaty. „Prakticky všechny osobní předměty jako penisová pouzdra, luky, šípy, labrety jsou heraldicky ozdobeny kresbou, mozaikou, barvou peří, jejich řazením, či vykrojením.“⁷⁵

Frič vypráví, že se také nechal pomalovat a ozdobit. „*Tembetá*“ mu pomocí nahřáté smoly nalepili na vousy. Dodává, že jeho svolnost k pomalování mu zajistila důvěru mezi indiány a stal se tak milým hostem.⁷⁶

⁷⁰ FRIČ, Alberto Vojtěch. *Indiáni Jižní Ameriky*. MF, 1957, s. 118.

⁷¹ Tamtéž, s. 117.

⁷² Tamtéž, s. 119.

⁷³ Tamtéž, s. 119.

⁷⁴ ZELENÝ, Mnislav. *Atlas indiánů Jižní Ameriky: život, sex, smrt*. Praha: Argo, 2021, s. 160-161, ISBN 978-80-257-3570-1.

⁷⁵ Tamtéž, s. 160.

⁷⁶ FRIČ, Alberto Vojtěch. *Indiáni Jižní Ameriky*. MF, 1957, s. 119.

4.1.4 Slavnosti

Frič čtenářům poskytuje detailní popis probíhajících slavností. Přirovnává je k olympijským hrám, jde v ní totiž o obratnost a porovnávání síly mužů. Indiáni postaví arénu z bambusu a palmového listí, prý tak vysokou, že za ní není vidět.⁷⁷

Popisuje, že si na černě pomalované tělo lepí bílá pírká. Takhle jsou připraveni na slavnost. Frič popisuje, že náčelník za zvuků flétny zpíval píseň, která působila smutně. Indiáni vešli do arény, vytvořili kruh, začali do sebe vrážet rameny a zároveň hlasitě vrískat. Poté se chopí „*mana*“⁷⁸ a začínají tyto těžké snopky nosit nad hlavou a poskakovat s nimi v kruhu. Frič popisuje, že nejsilnější muži si u žen vysluhují obdiv v podobě hlasitého vrískání. Dodává, že se též pokoušel do slavnosti zapojit, ale snopky pro něho byly příliš těžké. Popisuje, že za svoji snahu nesklidil nic jiného než posměch ostatních indiánů. Uvádí, že ho odkázali na dětské „*mano*“, které váží „pouhých“ 50 kilogramů. Takto těžké závaží nosí již čtrnáctiletí chlapci.⁷⁹

Frič se znovu vrací k probíhající slavnosti a dodává, že trvala něco málo přes tři hodiny. Popisuje, že po celou dobu slavnosti indiáni skákali se snopky nad hlavou. Po ukončení unavení muži odcházeli za ženami, ty pro ně měly připravenou vodu, kterou na ně šplouchali.⁸⁰

4.1.5 Duchovní vůdci

V knize Atlas indiánů Jižní Ameriky Mnislav Zelený dodává, že důležité funkce v indiánské komunitě Bororů lze nalézt jednoznačně v šamanovi (*etawarare*), který představuje mravnost a je svými lidmi ctěn. Vyniká ve znalostech přírody, dokáže předvídat budoucnost, je výborným léčitelem a umí odhánět zlé síly. Další bytostí je *báři* (*Tugarége*) kouzelník, který je posedlý duchy a dokáže předvídat smrt a nemoc. Žije v osamění, ostatní členové z něho mají strach. Poslední je *Eceráe*, pán cesty duší, který je prostředníkem mezi světem mrtvých a živých. Indiány též ošetřuje a léčí.⁸¹

⁷⁷ FRIČ, Alberto Vojtěch. *Indiáni Jižní Ameriky*. MF, 1957, s. 119-120.

⁷⁸ Napevno silnými provazy svázaný snopek palmových listů a vodních trav, vážící 80 až 100 kilogramů a veliký v průměru až jeden metr.

⁷⁹ Tamtéž, s. 120

⁸⁰ FRIČ, Alberto Vojtěch. *Indiáni Jižní Ameriky*. MF, 1957, s. 121

⁸¹ ZELENÝ, Mnislav. *Atlas indiánů Jižní Ameriky: život, sex, smrt*. Praha: Argo, 2021, s. 161, ISBN 978-80-257-3570-1.

4.1.6 Neobvyklé oblasti pozorování

Frič nabízí svým čtenářům zajímavé informace a neobvyklé oblasti pozorování. Uvádí, že Bororové neznají koště. Popisuje, že jejich obydlí jsou zaházená odpadky. Špína láká hmyz a jiné parazity. Frič s nadsázkou popisuje, že by košťata vyřešila problém neustálého stěhování. Dodává, že proto pak indiáni svá obydlí pálí, je to jediná možnost.⁸²

Další zajímavostí je dle Friče šikovnost žen v uvazování obyčejného uzlíku. Popisuje, že na svých cestách má u sebe vždycky jehlu a nit'. Předkládá čtenářům příběh o tom, jak si potřeboval přišít upadlý knoflík. Obyčejně nit protáhl očkem v jehle a na konci nitě uvázal uzlík. Popisuje, že obyčejný uzel byl pro indiánky z kmene Kaduvejů jako kouzelnické číslo. Neměly ponětí, proč se uzlík váže, to se změnilo, když se zasekl v látce. Frič popisuje, že začaly vřískat radostí. Dodává, že nejzajímavější bylo, že po řadě pokusů některé ženy nedokázaly zopakovat uvázání uzlu. Spíše se jednalo o starší indiánky, proto jim pomohl udělat několik dalších do zásoby.⁸³

Následující fakt je, že indiáni mají vši. Frič se k tomu vyjadřuje opatrně a má mínění, že by tímto faktem mohl odradit čtenáře. Popisuje, že na zmíněné parazity mají speciální hřebeny vyrobené z ostnů kaktusu, které jsou vedle sebe dokonale přivázány provázkem. Na takový hřeben mohou otravnou veš nabodnout.⁸⁴

Frič popisuje situaci, která se může zdát pro spousty čtenářů bizarní a odporná. Uvádí, že pokud se indiánovi veška zakousne do kůže, on ji svými nehty vyloví, prohlédne si ji a sní. Dodává, že pokud spolu indiáni diskutují a během rozhovoru veš jednoho kousne, indián ji vyloví, podá svému příteli a „přítel veš bez zaváhání spolkně“. Taková veš plná krve prý chutná dobře, říkají indiáni.⁸⁵ Frič dodává, že tento druh vši, který trápí místní obyvatele nemá původ u indiánů, ale u Evropanů.⁸⁶

4.1.7 Indiánské léčitelství

Frič během své doby strávené s Borory měl možnost účastnit se několika obřadů spojených s léčitelstvím.

⁸² FRIČ, Alberto Vojtěch. *Indiáni Jižní Ameriky*. MF, 1957, s. 192

⁸³ Tamtéž, s. 192-193

⁸⁴ Tamtéž, s. 192-193

⁸⁵ FRIČ, Alberto Vojtěch. *Indiáni Jižní Ameriky*. MF, 1957, s. 193

⁸⁶ Tamtéž, s. 194

4.1.7.1 Frič terapie sugescí

Další téma, které Frič svým čtenářům předkládá je indiánské léčitelství. Popisuje, že si je vědom síly sugesce, která se hojně při léčení uplatňuje. Sám se rozhodl vyzkoušet sílu sugesce na jedné indiánské ženě z kmene Kađuvejů. Popisuje, že už měl teoretické znalosti o funkci takových ceremonií. Uvádí, že nejdůležitější aspekt je důvěra, že léčení skončí úspěchem. Získat takovou důvěru lze nejlépe předešlými úspěšnými ceremoniemi.⁸⁷

Frič popisuje jakou lest použil na nemocnou indiánku, kterou uštkl had, a i po pěti měsících trpěla náhlými horečkami a srdečními křečmi. Uvádí, že situaci rozklíčoval na panický strach, nikoli na následek jedu. Ostatní indiáni se domnívali, že ji byla ukradena duše, proto trpí takovými obtížemi. Frič indiánce sdělil, že dokáže skrz svou duši její vrátit zpět do těla.⁸⁸

Frič poskytuje svým čtenářům upřímnou výpověď lživé taktiky, aby na ni demonstroval funkci sugesce. Popisuje, že si před ceremonií potáhnul doutníku a jeho kouř spolykal, při tom zpíval úryvky písní, tancoval kolem postižené. Celý den nic nejedl, a proto se brzy objevila otrava nikotínem. „Vystoupil na mne studený pot (a jak mi později bylo řečeno, velmi jsem se změnil v obličej) a ztratil jsem vědomí. Indiáni nabyli přesvědčení, že má duše opustila tělo.“⁸⁹ Po probuzení Frič řekl, že s sebou přivedl i duši nemocné, ta mu uvěřila, vyskočila na nohy. Byla čiperná jako dřív a její problémy zcela zmizely.⁹⁰

Takovým gestem si získal u indiánů oblibu. Dodává, že na takovém principu zde fungují všechny obřady, klíčové je udržet si důvěru lidu a podporovat víru ve všemocná božstva.⁹¹

4.1.7.2 Rozdílné postupy léčení

Frič popisuje, že indiáni v léčení používají prostředky, které jsou evropskému léčitelství zcela neznáme. Uvádí, že indiánské ceremonie, zaměřené na léčbu jsou velmi hojně protkané bizarnostmi, které provádí kouzelník během obřadu. Popisuje, že se snažil

⁸⁷ FRIČ, Alberto Vojtěch. *Indiáni Jižní Ameriky*. MF, 1957, s. 74

⁸⁸ Tamtéž, s. 74.

⁸⁹ Tamtéž, s. 74.

⁹⁰ Tamtéž, s. 74.

⁹¹ Tamtéž, s. 74.

oddělovat skutečné léčení od kouzel. Jeho výsledek je léčení hypnózou a sugescí s různými přírodními léčivy.⁹²

Konkrétněji popisuje různé přípravky, které indiáni užívají mezi sebou. Velmi častý je přípravek, který umí zastavit sklerózu. Frič popisuje, že preparát svoji funkčnost splňuje, ale podle něho je prý velmi nebezpečné takový přípravek užívat. Na bolest částí těla používají zvířecí kůži, kterou si pevně uvážou na bolavou končetinu.⁹³

4.1.7.3 Léčba vedená kouzelníkem

Velmi zajímavá je léčebná metoda kouzelníka, který je k nemocnému přivolán v případě vážného zranění. Frič své čtenáře upozorňuje, že takový rituál viděl na vlastní oči a díky tomu potvrzuje jeho pravdivost a účinnost. Předkládá detailní popis rituálu. Popisuje, že kouzelník svého pacienta nejdříve prohlédne. „Pak začne zpívat, přičemž poskakuje s neuvěřitelnou vytrvalostí z jedné nohy na druhou čím dál rychleji, chřestí posvátnou tykví, otravuje se silným tabákem a kouřem co chvíli ofukuje nemocného.“⁹⁴ Kouzelník nic nejedl ani nepil, celý tento obřad trvá až tři dny včetně nocí. Během tohoto obřadu se kouzelníkovi spustí krev z úst. Tím obřad končí a pacient je vyléčen. Frič přidává vysvětlení, které jak popisuje, měl tendence hledat. Uvádí: „Jediné vysvětlení, na které jsem připadl, je, že kouzelník svým zásahem povzbudí pacientovo vědomí, přesvědčí ho, že se vbrzku uzdraví, a posílí jeho krvinky, jež přinutí, aby samy vyhubily v těle chorobonosné plazmoidy.“⁹⁵

Takový kouzelník je od dětství učen svému řemeslu. Dědí se na pokolení, učení je totiž pro jedince snazší, když má rodinné vzory. Frič dodává, že obřady už nejsou vykonávány s takou pečlivostí, jako tomu bylo kdysi. Prý je více podvodníků než pravých kouzelníků. Ti své učení vyměnily za triky, jak podfouknout nemocné.⁹⁶

⁹² FRIČ, Alberto Vojtěch. *Indiáni Jižní Ameriky*. MF, 1957, s. 197.

⁹³ Tamtéž, s. 197.

⁹⁴ Tamtéž, s. 197.

⁹⁵ Tamtéž, s. 198

⁹⁶ Tamtéž, s. 199

4.1.7.4 Kuriozní léčebná metoda

Frič čtenáři předkládá i kuriozní léčebné metody, kterými uzavírá kapitolu o léčitelství. Popisuje, jak viděl léčebnou metodu jedné indiánky, která vředy léčila svojí vagínou. „Měla svůj časový odhad, seděla na ráně až 60 minut a měla stoprocentní úspěch.“⁹⁷

4.1.8 Náboženství

Frič si pokládá otázku, jestli existují nějaké indiánské národy bez náboženství. Uvádí, že Azara⁹⁸ je názoru, že jsou i národy, které náboženství nemají. Frič uvádí, že je to problematické, protože některé zvyky, které Azara vysvětluje a které považuje za bezbožné, si Taylor⁹⁹ vykládá opačným způsobem. Popisuje, že výklady nejsou jednoznačné, a proto v nich mohou být v stopy náboženských idejí.¹⁰⁰

Frič k tomu dodává, že tento rozpor lze považovat jen za zdánlivý, protože pojem náboženství si každá strana mohla vykládat jinak. Frič uvádí, že je na čtenáři, aby se rozhodl. Popisuje, že není přeci nutné vyhledávat náboženství za každou cenu, nakonec dodává, že i v mnoha civilizovaných zemích pokládáme za náboženství dnes už zcela bezvýznamné obřady, jejichž pravý význam ani neznáme.¹⁰¹

4.1.9 Indiáni v civilizaci

Frič popisuje, že jsou i civilizovanější indiáni, kteří žijí na rančích na okraji měst. Tito indiáni prý konvertovali ke křesťanské víře, to bylo Fričovi sděleno od místních, když se vlakem přesouval do města Pampa Central. Vydává se je hledat pod záminkou koupě tkaných koberců.

4.1.9.1 Negativní zkušenost s alkoholem

Popisuje, že ještě před tím, než se vydal do pralesa měl zkušenost s indiány, které pohltila civilizace. Nejčastěji se váleli opilí na ulici.¹⁰²

⁹⁷ FRIČ, Alberto Vojtěch. *Indiáni Jižní Ameriky*. MF, 1957, s. 200.

⁹⁸ Félix de Azara (1746–1821) byl španělský vojenský důstojník a přírodovědec, který žil mezi indiány

⁹⁹ Nathaniel Green Taylor (1819–1887) byl americký komisař pro oblast federálních zákonů týkajících se indiánů.

¹⁰⁰ FRIČ, Alberto Vojtěch. *Indiáni Jižní Ameriky*. MF, 1957, s. 75.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 75.

¹⁰² Tamtéž, s. 173.

Prvního rančera kterého navštívil, našel ležet opilého na zemi, popisuje, že po probuzení byl velmi agresivní a chtěl jen peníze. Frič mu nějaké dal, ty hodil po svém synovi a poslal ho pro další alkohol.¹⁰³

Frič odbočuje od tématu a dodává informaci, že dříve bylo běžné u indiánek sehnat tkaný koberec, dnes si ale vydělávají úplně jiným způsobem a to prostitucí.¹⁰⁴

4.1.9.2 Pozitivní zkušenost

Popisuje, že po několikadenním putování nachází ranč u jezera, který vlastní majetný indián Tomás López. Frič opět čtenáři zprostředkovává bohatý popis. Popisuje López jako statného muže, kterému je kolem padesáti let. „Bystrýma očima plnýma lesku a temnou barvou pleti mi připomněl cikánského vůdce.“¹⁰⁵ Dodává, že měl krásně čisté oblečení, aniž by věděl, že bude poctěn návštěvou. Uvádí, že kolem ranče pobíhali slepice, ovce a koně. Popisuje, že byl velmi vlídně přijat, protože mu Tomás nabídl maté a doutník.¹⁰⁶

Frič vypráví, jak bylo pro López fascinující povídání o jiných částech světa. Prý se mu tak zalíbil že u něho strávil několik dní. Popisuje, že López chtěl, aby mu vysvětlil, jak fungují telefonní dráty, jak je možné, že se nimi nese zvuk. To Frič dodává, že je lepší říct, že sami nevíte než vysvětlovat takové věci někomu, kdo nemá nejmenší znalost fyziky.¹⁰⁷

Později Frič Lópezovi zmínil svůj záměr koupit ručně tkané koberce, López odpověděl, že má jen darované a ty prodávat nechce. Pokud indián daruje něco, co sám dostal darem, je to známka nejvěrnějšího přátelství. V den odjezdu Frič dostal od López opasek, prý aby na něho nezapomněl. Tento opasek Lópezovi daroval jeho přítel a on jej daroval Fričovi. Autor uvádí, že indiáni žijící v civilizaci mají v sobě pořád uchované hodnoty kmenových indiánů „dají hostu co mají nejlepšího, a sami se jako hosté chovají co nejlépe“.¹⁰⁸

¹⁰³ FRIČ, Alberto Vojtěch. *Indiáni Jižní Ameriky*. MF, 1957, s. 174.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 174.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 174.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 174.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 177.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 178.

4.1.10 Korespondence závěrem

V časopise *Die Zeit* byl otištěn článek, který informoval čtenáře o Fričově smrti mezi indiány. Byla to mýlka, indiány zabit nebyl. Rozhodl se redakci informovat dopisem, který je otištěn v knize *Indiáni Jižní Ameriky*. V dopise Frič líčí své myšlenky a popisuje svoje zkušenosti. Z jeho slov lze poznat upřímnost a naprostá oddanost bránit indiánské obyvatele před hrubými bělochy.¹⁰⁹

Popisuje, jak se rozhodl zanechat zkoumání rostlin a přemístil svůj zájem na domorodé obyvatele. Byl si vědom faktu, že takové etnikum je ohroženo a může brzy vymřít. Rozhodl se s nimi žít v naprosté symbióze. V dopise uvádí: „Nosil jsem jejich šat a ozdoby z peří, měl jsem pomalovaný obličej a tělo, tančil jsem s nimi a zúčastňoval se, vzdor svému mládí, nočních porad starců a náčelníků.“¹¹⁰

Velmi často přemýšlel, proč je pro něho život v divočině důležitější než komfortní život v Evropě. Popisuje, že odpověď našel právě v Evropě, když měl nutkavý pocit odjet zpět do přírody a mít po boku indiánské přátelé. Uvědomil si, že pocit štěstí našel právě v nedotčené přírodě a v lidech, kteří prokazovali, jak sám popisuje, „plnou míru citu“ a silné pouto přátelství.¹¹¹

Vyjadřuje se k situacím, ve kterých byl běloch zabit členy indiánského kmene. Popisuje, že nikdy nebylo lidstvu sděleno, jakého přestupku se běloch dopustil. Dodává, že spousta bělochů porušovala indiánská pravidla. V informacích byl vždy vinen indián, který neměl na výběr. Frič doslova popisuje, že pokud evropský cestovatel nedodrží indiánská pravidla, „je na nejlepší cestě zaplatit za svou drzost životem“.¹¹²

Indián při pohledu na bělocha vidí dlouhou historii utrpení, která mu byla páchána.

Také popisuje, jakých se dopustil chyb, za které mohl být indiány zabit. Uvádí, že odhaloval intriky kouzelníků, kteří se za ně pouze vydávali a podváděli tím svůj lid. Nerespektoval odpočinek mrtvých a pro své výzkumy vykopával hroby. Fotografoval indiány i přes jejich strach, že jim bude ukradena duše. Poukazoval na chyby velkých náčelníků...¹¹³

¹⁰⁹ FRIČ, Alberto Vojtěch. *Indiáni Jižní Ameriky*. MF, 1957, s. 233.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 233.

¹¹¹ Tamtéž, s. 233.

¹¹² Tamtéž, s. 234.

¹¹³ Tamtéž, s. 233.

Autor se ptá, jestli by mohl být bez následků stejně tak upřímný i ve Evropě.¹¹⁴

Popisuje, že dokázal vyjednat mír mezi jednotlivými kmeny, když se schylovalo k válce, dokázal jim vysvětlit, že vraždění mezi sebou jsou stejně špatné činy, kterých se dopouštěli Evropani. Uvádí, že dosáhl svého, aniž by byl zabit nebo uvězněn.¹¹⁵

4.1.11 Poslední dojmy

Frič strávil 10 let v divočině, pokoušel ho jaguár, kterého zabil dýkou. Stal se pro indiány božskou bytostí. Choval se jako oni, hovořil jejich jazyky. Získal nesčetně etnografických poznatků, vytvářel slovníky indiánských jazyků, fotografoval a zaznamenával jejich každodenní život. Patřil mezi poslední velké cestovatele-objevitele, kteří přinesli světu realistický vhled do světa indiánů.

5 Smutné tropy, kmen Bororo, 1935

Francouzský dobrodruh Claude Lévi-Strauss (1908–2009) se stal profesorem na univerzitě v Sao Paulu. Později se vydal mezi domorodé obyvatele, aby zkoumal jejich kulturu a způsob života. Prožil mezi nimi řadu let, ocitl se i u Bororů, kteří budou hlavním zájmem této práce.

Strauss popisuje jejich kulturu a zprostředkovává pozorování stejného kmene po 30 letech. Popisuje své dojmy při prvním setkání a předkládá čtenáři spousty informací. Při vyprávění používá přirovnání k obecně známým věcem, takže čtenář získá živou představu o popisovaných situacích a předmětech.

Strauss prostřednictvím svého cestopisu seznamuje čtenáře s tradicemi indiánské kultury a vysvětluje jednotlivé detaily jejich společenství. Popisná stránka obsahuje větší část knihy. Seznamuje čtenáře se svým pozorováním, které obohacuje o vysvětlení. Popisuje okamžiky, které prožil, ale i to, co si kmeny myslí o sobě a o světě.

Zatímco Frič čtenáře vzal s sebou do běžného dne, líčil situace, ve kterých se nacházel a doplňoval je o své poznatky.

¹¹⁴ FRIČ, Alberto Vojtěch. *Indiáni Jižní Ameriky*. MF, 1957, s. 235.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 253

5.1 První dojmy C. L. Strausse

Strauss uvádí, že první dojem byl omamující, byl velice překvapen velkolepostí bororské vesnice. Ta mu dle jeho slov připomínala les s houbami, prý střechy chýší na něho působily jako klobouky. Popisuje, že kostra domku byla systematicky spletená z přírodních materiálů. Domek byl vzdušný, reagoval na potřeby svého majitele a zároveň jej chránil.

Strauss přikládá informaci, že některé stavby změnilý svůj půdorys z oválného na pravoúhlý, za tuto změnu prý může brazilský vliv, který k nim pronikl přes působení salesiánů.¹¹⁶ Ale i po třiceti letech zůstává rozmístění chýší ve vesnici stejné. Strauss popisuje, že uprostřed je stále dům mužů a kolem něho několik domků v kruhové ose.¹¹⁷ Dodává informaci, že je ženám do domu mužů vstup zakázán. Uvádí, že jim náleží domky, které jsou kolem dokola domu mužů.¹¹⁸

5.2 Vzhled členů kmene

Čtenáři Strauss dodává popis vizuálu indiána. Popisuje, že jsou nazí, těla mají natřená sytými barvami, dominuje rudá. Někteří mají na rudé barvě namalované černé ornamenty. Na barevném podkladě se jim pohupují ozdoby: „pastózní a zářivá běloba zubů a tesáků divoké zvěře, kombinovaná s pery a květy.“¹¹⁹ Straussovi se jeví, že indiánská kultura jako by milovala barvy a tvary, které dokážou zkombinovat tak, aby byly co nejintenzivnější.¹²⁰ Popisuje, že kromě ozdob a barvy mají na penisu navlečený kornoutek.¹²¹

Strauss popisuje, že malby na obličejí představují „důstojnost lidské bytosti“, která by byla bez maleb, jen pouhým zvířetem. Indiáni popisují, že se pomalovanými těly odlišují od zvířat. Autor dodává, že samotné malby zobrazují most mezi člověkem v přírodě a člověkem vnímajícím kulturu. Dodává, že malby také vyjadřují hierarchické postavení indiána ve své společnosti.¹²²

¹¹⁶ STRAUSS, C. Lévi. *Smutné tropy*. Odeon, 1966, s. 239.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 243

¹¹⁸ Tamtéž, s. 244

¹¹⁹ Tamtéž, s. 239

¹²⁰ Tamtéž, s. 239

¹²¹ Tamtéž, s. 215

¹²² Tamtéž, s. 215

Strauss při pozorování odkrývá hluboká duchovní tajemství, které vycházejí z každodenního života. Vysvětluje čtenáři, že výzdoba těl barvami, není pouhým nesmyslným blouzněním, ale je v něm skryta potlačená touha nemožnosti vývoje jejich společenské instituce, zejména kvůli předsudkům. „Okouzující civilizace, jejíž sen kreslí její královny svým líčidlem!“¹²³ Výzdoba těl je obdoba potlačeného rozkvětu, který nemohl být zapsán v žádném zákoníku, a proto se stal nedostupným tajemstvím.¹²⁴

Strauss díky svému pozorování pochopil, že ačkoli jsou indiáni ostatními národy popisovaný jako primitivní, není tomu tak. Nedostali nikdy být jen sebemenší šanci, aby byly brány jinak než jako divoši.

5.3 Popis vesnice

Strauss obohacuje cestopis o zajímavé informace z vesnice, detailně rozebírá její fungování a popisuje zaryté zákonitosti, které ve vesnici fungují desítky let.¹²⁵

Popisuje, že území Bororů je rozdělné na dvě větve, které protíná řeka. Na větev Cera a Tugaré. Vždy v každém manželském svazku musí být jeden z Cera a druhý z Tugaré.¹²⁶

Ženy vyrůstají tam, kde se narodily a dědí chýši. Muž, který vlivem sňatku musel přestoupit na území druhé poloviny se může kdykoli vrátit do své rodné chýše, kde má matku a sestry, nebo přespat v domě mužů.¹²⁷

Rozdělení na poloviny nemá vliv pouze na sňatky, ale také na pohřby. Pokud je zesnulý z první poloviny, pohřeb mu chystá polovina druhá. Autor popisuje, že mezi polovinami panuje převážně spolupráce. Jen zřídka se stane, že na sebe žárlí a soupeří spolu, dodává.¹²⁸

5.4 Majetek

Strauss píše o bohatství mezi indiány, předkládá své myšlenky, které jsou založené na pozorování. Vyjadřuje se k tomuto tématu a obohacuje čtenáře o zajímavé poznatky z hlediska majetku.¹²⁹

¹²³ STRAUSS, C. Lévi. *Smutné tropy*. Odeon, 1966, s. 218.

¹²⁴ Tamtéž, s. 128.

¹²⁵ Tamtéž, s. 246.

¹²⁶ Tamtéž, s. 246.

¹²⁷ Tamtéž, s. 246.

¹²⁸ Tamtéž, s. 251.

¹²⁹ Tamtéž, s. 251.

Uvádí, že míra bohatství mezi jednotlivými členy se liší, někteří se mají lépe, jiní hůře, jako tomu je po celém světě. Popisuje, že někteří indiáni jsou šikovnější než ostatní, ovládají řemeslo, a proto mají například více potravin nebo věcí, umí je totiž směnit za jiné. Autor dodává, že tyto rozdíly nejsou výrazné, majetek Bororů je totiž velmi strohý. Vlastní téměř vše, co si vyrobili sami, jako jsou košíky, keramika, různé dřevěné nástroje. To neplatí pro sekyry a nože ty dostali od úřadů.¹³⁰

Nejvíce majetku má náčelník, kterému jsou přinášeny různé dary v podobě potravin a výrobků. Důležité je, jak sám autor uvádí, že náčelník si dary nikdy nenechává. Vždy je používá pro obdarování těch, kteří jeho klanu posloužili nebo aby udržel obchodní rovnováhu mezi jednotlivými kmeny.¹³¹

5.5 Pohřební rituál Bororů

Pokud někdo zemře, je to ztráta nejen pro jeho rodinu, ale pro celou vesnici. Autor popisuje, že ztrátu blízkého připisují přírodním silám. Opačná tlupa, uspořádá pro zemřelého hon na divoké zvíře. Jako by příroda musela zaplatit svoji daň za tělo mrtvého.¹³²

Indiáni používají termín „*mori*“, který můžeme vnímat jako dluh. Na lovu je cílem „zabít nějaké velké zvíře, nejlépe nějakého jaguára, jehož kůže, drápy a tesáky budou představovat *mori* zesnulého.“¹³³

Pohřební obřady trvají i několik týdnů. Nejčastěji je to po dobu, po kterou je lovena šelma. Strauss dodává, že indián ve svém životě potřebuje rovnocennost, to je další důvod, proč musí být zvíře zabito. Aby byla škoda napravena a svět mohl být v rovnováze.¹³⁴

Popisuje, že pohřební obřad je vždy spjat s rituály. Zemřelého položí do jámy uprostřed vesnice. Ta je pokryta větvemi. Poté rozkladu těla je z jámy vytažen, kosti jsou umyty v řece, pomalovány a vloženy do upleteného košíku, který se potopí na dno jezera.¹³⁵

Během pohřebního obřadu se koná rituál souzící k ochraně členů tlupy. Autor popisuje, že po setmění je zapálen velký oheň, u kterého se sejdou jednotliví náčelníci.¹³⁶ Ti si

¹³⁰ STRAUSS, C. Lévi. *Smutné tropy*. Odeon, 1966, s. 251

¹³¹ Tamtéž, s. 251.

¹³² Tamtéž, s. 262.

¹³³ Tamtéž, s. 262.

¹³⁴ Tamtéž, s. 256.

¹³⁵ Tamtéž, s. 263.

¹³⁶ Tamtéž, s. 256.

postupně lehají na rohože, čelem ke hvězdám a směrem na západ. Začínají zpívat, nejprve pár mužů, později se k nim přidají i hlasy dalších. Někteří muži jsou pomalováni černou a červenou barvou. Všichni mají na hlavě širokou členku vytvořenou z barevných per. Tento obřad trvá celou noc.¹³⁷

5.6 Doplnění informací od M. Zeleného

Mnislav Zelený ve své knize Atlas indiánu Jižní Ameriky detailně popisuje bororský pohřeb. Uvádí, že „při každém pohřbu dochází k mystickému setkání všech živých se všemi mrtvými členy komunity, je to spojování současnosti s minulostí.“¹³⁸

Zelený doplňuje Strausse a přináší čtenáři možnost nahlédnout do pohřebního rituálu kmene Bororo.

Popisuje, že umírající člověk se na svoji smrt připravuje sám a pomáhá i připravit svůj pohřeb. Rodina ho potírá červenou barvou, na kterou lepí bílá peříčka. Poté rada starších posílá nejlepšího lovce (z opačné osady) na lov jaguára. Mnislav dodává, že zlý duch, který způsobil smrt indiánovi se nazývá *Bope*.¹³⁹

Zelený doplňuje informaci, že během obřadu jde šaman „v jaguáří kůži a za doprovodu řehtačky zpívá pohřební zpěvy a hymny Róia Kurireú, zatímco ženy i muži si rozřezávají kůži a nechají krev kapat na mrtvé tělo či na umírajícího.“¹⁴⁰ Dodává, že je důležité tělo prolévat vodou, aby se rychleji rozložilo.¹⁴¹

Druhý pohřební obřad je loučení, probíhá přibližně po měsíci, po rozkladu těla. Uvádí, že zbytky těla exhumují, kosti očistí, natrou červenou barvou a polepí papouščími pery. Kostí uloží do koše a potopí na dno jezera. O tomto rituálu se již zmiňoval Strauss. Mnislav dodává, že drápy z uloveného jaguára si nechává lovec a zuby dostávají v podobě náhrdelníku příbuzní zemřelého. Doplňuje, že po skončení spálí zemřelého osobní věci, aby zmizely z povrchu zemského.¹⁴²

¹³⁷ STRAUSS, C. Lévi. *Smutné tropy*. Odeon, 1966, s. 257

¹³⁸ FRIČ, Alberto Vojtěch. *Indiáni Jižní Ameriky*. MF, 1957, s. 161.

¹³⁹ Tamtéž, s. 161.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 161.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 161.

¹⁴² Tamtéž, s. 164.

Strauss popisuje, že veškeré povinnosti indiána včetně náboženství jsou vykonávány automaticky, přirozeně bez nucení. Všichni je společně plní, bez nařikání a výmluv.¹⁴³

5.7 Kouzelník bari

Strauss vypráví, že sdílel chýši s kouzelníkem bari, dodává že takový kouzelník je spíše asociální osoba, která tráví většinu času ve spojení s duchy.¹⁴⁴

Strauss čtenáři podává informace o tom, jak se může indián stát bari kouzelníkem. Uvádí, že se prý se jedná o jakési „vnitřní puzení které je často na základě nějakého zjevení, jehož ústředním motivem je pakt uzavřený s některými členy velmi složitého společenství: tvoří je různí škodliví nebo prostě děsiví duchové, z části nebeští, z části zvířecí a z části podzemní.“¹⁴⁵ Bari vynikají nadpřirozenými schopnosti, které jim zprostředkovávají duchové, například je pro ně snazší lovit, protože se dokážou přetělit do jiného zvířete a pomocí intuice zvíře ulovit. Další nadpřirozené schopnosti mají v léčení nemocí, nebo ve věštění. Uvádí, že i duchové používají bariho jako prostředek pro setkávání se se světem lidí. Pokud tato situace nastane, začíná vnitřní boj mezi kouzelníkovým já a duchem. Jestliže duch ovládne kouzelníkovu tělo, bari se začne zmítat v křečích.¹⁴⁶

Strauss dodává, že bari dokáže předpovědět nemoc a smrt. To znamená, že pokud je někdo vážně nemocný a bari předpoví, že zemře, ostatní ho berou jako mrtvého. Autor tuto situaci přirovnává k vojenským činitelům, kteří slovem ztráty označují jak mrtvé, tak zraněné.¹⁴⁷

5.8 Poslední dojmy

Claude Levi-Strauss svým cestopisem předkládá nejen příjemné počtení pro širokou veřejnost, ale také vysokou odbornou hodnotu. Dokázal čtenářům přestavit indiánskou atmosféru a jejich každodenní pohodu. Ukazoval, v čem se tak lišíme, popisoval, co jsme dávno ztratili a k čemu už se nikdy nevrátíme.

¹⁴³ STRAUSS, C. Lévi. *Smutné tropy*. Odeon, 1966, s. 157.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 262.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 263.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 254

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 265

6 Veselé tropy Amazonie, Kmen Kofánů, 1972

O dalších necelých třicet let později se vydává do Jižní Ameriky dobrodruh Mnislav Zelený (*1943). Rozhodl se navštívit osadu Kofánů. Uvádí, že si je vybral si je pro jejich neposkvrněnost civilizací.

Zelený své zážitky popisuje velmi autenticky a upřímně. Je cítit jeho oddanost a láska k indiánům. Stránky jsou doplněny o rozjímání nad všemi možnými situacemi, které ho v pralese potkaly. Vždy k situaci podá čtenáři vysvětlení a zajistí mu správné porozumění.

6.1 Historie kmene

V knize Atlas indiánů Jižní Ameriky je uvedeno, že Kofáni jsou rybáři, sběrači, pěstují maniok a rýži. Zvířata loví pomocí oštěpů a foukaček. Pro duchovní účely užívají halucinogenní látky.¹⁴⁸

Dřív byla vesnice rozdělena na dvě části; jako tomu bylo u Bororů. Muži si brali ženy z druhé části vesnice, ale toto pravidlo se postupně vytrácí.¹⁴⁹

6.2 První dojmy Zeleného

Zelený popisuje několikadenní cestu pralesem, včetně plavby lodí. Nachází se pár kroků od osady Kofánů.

Uvádí, že se vydal se zavazadly za nimi. Poprvé spatřuje indiány a dodává čtenáři jednoduchý popis: „V nose zasunutá dlouhá papouščí péra, dřevěné kolíčky v uších, nakrátko střižené vlasy s jednoduchou čelenkou přes čelo a v dlouhých kužmách, tunikovitých oděvech tmavých barev.“¹⁵⁰

Přináší čtenáři situaci, která při seznamování nastala. Uvádí, že indiáni byli velice nepřátelský. Popisuje, jak si myslel, že zklidní situaci, když jim nabídne dary, přivezl s sebou mačety, korálky, zrcátka, cigarety a rybářské háčky. Popisuje, že o ně nikdo nejevil zájem.¹⁵¹ Nepřátelský výraz stále přetrvává, k němu přidali křik s mávajícím oštěpy. „Toto je naše území, říká španělsky jeden rozčilený mladý Kofán a cení přitom doširoka

¹⁴⁸ ZELENÝ, Mnislav. *Atlas indiánů Jižní Ameriky: život, sex, smrt*. Praha: Argo, 2021, s. 69-71. ISBN 978-80-257-3570-1.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 71.

¹⁵⁰ ZELENÝ, Mnislav. *Veselé tropy Amazonie*. Praha: Argo, 2016, s. 17 ISBN 978-80-257-1760-8.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 18

zuby, sem nesmí žádný běloch, Odejďte!“¹⁵². Popisuje zlost i u všech ostatních. Odchází ke člunu a slyší křik. Kormidelník zachránil topící se indiánské dítě, které spadlo do řeky. Zelený si pomyslí, že takový dobrý skutek jistě ocení a prolomí to mezi nimi ledy. Nic takového se nestalo.¹⁵³ Uvádí, že Kofánům sice zmizela z očí zlost, ale situaci to nezměnilo. Snaha navázat kontakt s Kofány byla bez úspěchu.¹⁵⁴

Po cestě zpět Zelený přemýšlí o záchraně indiána, který nepřinesl žádný vděk. Pokládá sám sobě otázku, jak je možné, že tento čin neudělal na Kofány dojem. Obohacuje své vyprávění vsuvkou, která podává vysvětlení. Popisuje, že indián nezná slovo vděk, ani zákony kšeftů „něco za něco“. Řídí se svými zákony, které vycházejí z toho, že pokud chci něco udělat, udělám to, nezištně, bez očekávání vděčnosti. Indián o nic neprosí, ani o život.¹⁵⁵

Dodává zajímavou myšlenku, kterou uzavírá své rozjímání. Prý když by indián za záchranu vpustil bělocha do své osady snížil by se na jeho úroveň, na úroveň obyčejného evropského kšeftu.¹⁵⁶

6.3 První dojmy podruhé

Plují od Kofánů, na břehu vidí chýši, vystupují. Zelený čtenáři popisuje, že se jedná o chýši Santiaga, který zde žije se svojí rodinou. Odloučili se před několika lety od ostatních Kofánů. Mnislav s radostí oznamuje, že u Santiaga je přijat.¹⁵⁷

Dodává čtenáři popis chýše, ve které žijí. Uvádí, že stojí na metrových kůlech a díky vyššímu položení je z ní hezký rozhled na všechny strany. Kolem chýše pobíhali psi, kachny, slepice a všude lítalo spousty švábů. Zelený dodává, že Santiago nosí *kužmu*¹⁵⁸. Čtenáři podává vysvětlení, že nosit *kužmu* je základní znak sounáležitosti s Kofány.¹⁵⁹

¹⁵² ZELENÝ, Mnislav. *Veselé tropy Amazonie*. Praha: Argo, 2016, s. 18, ISBN 978-80-257-1760-8.

¹⁵³ Tamtéž, s. 19.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 20.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 20.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 20.

¹⁵⁷ Tamtéž, s.20.

¹⁵⁸ Tunika

¹⁵⁹ ZELENÝ, Mnislav. *Veselé tropy Amazonie*. Praha: Argo, 2016, s. 20, ISBN 978-80-257-1760-8.

Zelený dodává, že se vysvlékl jen do spodního prádla a dal se hned do práce, začal sbírat v pralese suché klacky, které si skládal na záda. Uvádí, že dostal nápad pár klacků nasbírat i pro Kofánskou vesnici, ze které byl vyhozen. Vydal se za nimi se suchým klestím.¹⁶⁰

Popisuje pocit úlevy, když se ujistil, že na něho nečekají rozzuření Kofáni s oštěpy. Všichni byli uvnitř chýší. Popisuje, jak viděl jen pár očí, které se dívaly skrz dřevěné laťky. Začal každému před vchod do chýše rozdávát suché klestí. Popisuje, že mezi tím vyběhl chlapec Bolívar a za ním v houfu další děti. „Začínám si s nimi hrát, napjatá atmosféra rázem opadne. Jsem přijat.“¹⁶¹

6.4 Dělbá práce

Zelený vypráví čtenáři o dělbě práce mezi Kofány. Uvádí, jak je překvapen, s jakou samozřejmostí vykonávají rozdělenou práci, každý ví, co dělat. Práce je pro ně činností, kterou mohou kdykoli odložit. Všechno probíhá naprosto přirozeně, Neexistuje žádný shon, indiáni nikomu nic nedluží a nejsou obětmi ekonomiky. „Nic nemají nic nechtějí mít. Jen si v klidu žít.“¹⁶²

Popisuje, že mezi Kofány existuje dělbá práce podle pohlaví. Ženy vyrábí nádoby a šperky z keramiky, starají se o děti, zaučují dívky do ženských prací. Sklizejí úrodu manioku, tkají a pletou košíky. Muži loví zvěř, chytají ryby, kácení stromy vyrábějí ze dřeva různé předměty, zakládají nová políčka pro pěstování a zaučují mladé muže.¹⁶³ Pro muže je určena duchovní činnost šamana, léčitele a čaroděje, pro ženu je velmi výjimečné se k takové činnosti dostat.¹⁶⁴

Funkce náčelníka se dědí z otce na nejstaršího syna, zatímco šaman si nového následovníka vybírá.¹⁶⁵

6.5 Vzhled vesnice a indiánů

Zelený uvádí, že kofánská vesnice se jmenuje Dureno. Popisuje, že všechny chýše vypadají jako ta u Santiaga, také stojí na kůlech. Dodává, že si indiáni ve vesnici pěstují léčivé byliny, keře a ovocné stromy. Všimá si, že žádná z chýší nemá prvky moderní

¹⁶⁰ ZELENÝ, Mnislav. *Veselé tropy Amazonie*. Praha: Argo, 2016, s. 22, ISBN 978-80-257-1760-8.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 22.

¹⁶² Tamtéž, s. 26.

¹⁶³ Tamtéž, s. 20.

¹⁶⁴ ZELENÝ, Mnislav. *Atlas indiánů Jižní Ameriky: život, sex, smrt*. Praha: Argo, 2021, s. 21. ISBN 978-80-257-3570-1.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 21.

civilizace, tedy že všechen materiál použitý na stavbu je čistě přírodní.¹⁶⁶ Popisuje, že kofánský indián není nahý, muž nosí již zmíněnou kužmu, která je tmavé barvy. Ženy krátkou sukni a blůzu s výraznými barvami.¹⁶⁷

6.6 Oficiální přijetí

Mnislav Zelený poutavě popisuje, jak byl oficiálně přijat indiánskými obyvateli. Uvádí, že ráno od malého Bolívara dostal pozvání do chýše. V té seděl starý indián houpající se v *hamace*¹⁶⁸. Popisuje, jak mu indián ukázal, aby se posadil. Mezi tím indiánova žena připravuje v hustý nápoj. „Prsty ještě rozmělnuje v misce nerozmačkané rozvařené kusy maniokových hlíz, pak ruku vyndá, ocákne ji o podlahu a nabídne mi pití.“ Takhle probíhá formální přijetí, dodává Zelený.¹⁶⁹

V místnosti jsou i další indiáni, kteří začínají s představováním. Seznámí se z Hectorem a jeho strýcem Tobiasem. Zelený humorně popisuje situaci, kdy Hectora zaujmou jeho chlupaté nohy. Dodává, že je mezi cestovateli známa historka indiána tahajícího bělocha za chlupy. Dodává, že tahání za chlupy nemůžete indiánovi oplatit, protože je po celém těle dokonale hladký.

Další zábava, kterou se baví indiáni s bělochy je hraní páky. Zelený popisuje, že byl vybízen k této hře a moc dobře věděl, že ji nemůže vyhrát. Indiáni jsou totiž velmi silní. Dodává, že věděl, jak indiány pobavit, a proto se rozhodl, že jim něco zazpívá. Popisuje, že vybízel i ostatní, aby se k němu přidali, ale indiány jeho zpěv tak rozesmál, že nebyli schopni vydat jediný tón.¹⁷⁰

Dodává, že mají rádi srandu, smích a zábavu. Zelený čtenáři popisuje příběh, který zažil na vlastní kůži. Čtenář si z vyprávění snadno udělá představu o jejich charakteru. Uvádí, že indiáni nemají přes řeku postavené lávky, ale pouze hozený kmen. Pro ně je velmi snadné kmen bez obtíží překonat, ale pro neohrabaného bělocha je to nadlidský úkol. Popisuje, že pokaždé když spadl do vody vyvolal u indiánů obrovský smích, dokonce, když věděli, že se kmen chystá překonat znovu, přišli další, aby se mohli účastnit takové

¹⁶⁶ ZELENÝ, Mnislav. *Veselé tropy Amazonie*. Praha: Argo, 2016, s. 29 20 ISBN 978-80-257-1760-8

¹⁶⁷ ZELENÝ, Mnislav. *Atlas indiánů Jižní Ameriky: život, sex, smrt*. Praha: Argo, 2021, s. 23. ISBN 978-80-257-3570-1.

¹⁶⁸ Závěsné lůžko

¹⁶⁹ ZELENÝ, Mnislav. *Veselé tropy Amazonie*. Praha: Argo, 2016, s. 24 20 ISBN 978-80-257-1760-8

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 25.

zábavy. Popisuje, že to byl další okamžik, který mu pomohl se s nimi více spřátelit. A který rozbíral zdi ostychu a nedůvěry.¹⁷¹

6.7 Halucinogenní yagé

Zelený popisuje, že se jedná o halucinogenní látku, též zvanou ayahuasca, která má pro indiány obrovský význam. Užívají ji, aby pochopili sebe sama a poznali jiné světy. Šaman k přípravě potřebuje klid, proto je během procesu v úplné izolaci.¹⁷²

Dodává, že se yagé vaří osm hodin. Přípravuje se ze „stonku liány *Banisteriopsis Capi*, z listů a mladých odnoží liány *B. Rusbyana* a pár listů *Psychotria viridis* zvaný oprito (v oblasti And zvané chacruna).“¹⁷³

Popisuje, že ceremonii se účastní muži a děti. U Kofánů je výjimečné, že ho mohou pít i ženy. Prostor, ve kterém se konají ceremonie musí být pečlivě očištěn od zla. K tomu slouží vykuřovadla. Popisuje, že musí být očištěna i miska s yagé tekutinou tu očišťuje šaman svým dechem a zároveň tím nápoji dodává sílu.¹⁷⁴ Zelený popisuje, že droga velmi často způsobuje čištění těla v podobě zvracení a průjmů. Dodává, že se tělo dokonale vyčistí od všech parazitů. Navíc teprve až je indián správně očištěn je hoden setkání s bytostmi z jiných světů.¹⁷⁵

Uvádí, jak chtěl yagé vyzkoušet, Šaman Mashacuri mu odpověděl, že není hoden, běloch by prý nikdy nemohl pochopit duchovní hloubku, kterou yagé nabízí.¹⁷⁶ Zelený vyprávění doplňuje o své myšlenky a dodává, že běloši ukradli indiánům všechny halucinogenní nebo návykové látky. Dodává, že je žádný běloch nežívá pro hlubší pochopení sebe sama, ale pouze jako prostou zábavu, zneužívají je pro svůj vlastní požitek.¹⁷⁷

Popisuje, že yagé napomáhá indiánovi více pochopit přírodu. Při lovu dokáže být citlivější na vnímání své intuice a snadněji zvíře ulovit. Dodává, že někteří jdou ještě dál a dokážou se pohybovat ve světě mrtvých. Tam se setkávají se svým božstvem, které má

¹⁷¹ ZELENÝ, Mnislav. *Veselé tropy Amazonie*. Praha: Argo, 2016, s. 28, ISBN 978-80-257-1760-8.

¹⁷² ZELENÝ, Mnislav. *Atlas indiánů Jižní Ameriky: život, sex, smrt*. Praha: Argo, 2021, s. 34. ISBN 978-80-257-3570-1.

¹⁷³ ZELENÝ, Mnislav. *Atlas indiánů Jižní Ameriky: život, sex, smrt*. Praha: Argo, 2021, s. 73, ISBN 978-80-257-3570-1.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 73.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 74

¹⁷⁶ ZELENÝ, Mnislav. *Veselé tropy Amazonie*. Praha: Argo, 2016, s. 34, ISBN 978-80-257-1760-8

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 35

zkušenosti, a proto u nich hledají recepty na zlo a nemoci. Popisuje, že při takovém stavu se indián ocitá v tak hlubokém spánku, že je tělo v bezvědomí.¹⁷⁸

Doplňuje, že pro Šamany je yagé „cestou k osvětlení nemocí a nalezení vnitřních sil.“¹⁷⁹ Léčení nemocí je pro šamana psychicky i fyzicky velice náročné. Indiáni nevnímají rozdíl mezi dnem a nocí ani mezi bděním a sněním, takže při užívání yagé vizi berou jako realitu.¹⁸⁰

6.7.1 Popis duševních jevů během yagé ceremonie

Zelený skrze šamana zprostředkovává pro čtenáře popis duševních jevů, které indiáni prožívají během užití yagé. Šaman popisuje, že malé dávky dává již dětem, kolem pátého, šestého roku. Popisuje, že takto malé děti nejprve vidí barevné obrazce, které se zvětšují a zmenšují. Nejčastěji jsou zahalené do modré barvy. O pár let později je čeká další poznání. Popisují, jak jim duše vylézá z těla a cestuje po světě. Spatřuje hory, lesy, řeky. Později v nich vidí obrovská zvířata, jako jsou hadi, jaguáři, divoká prasata a na konec zlé duchy a ďábly. Popisuje, že všechny zlé stvoření na něho začínají útočit. Úkolem šama je mladíky tímto procesem provést a ukázat jim, kdo jsou skuteční nepřátelé. Popisuje jim léčivé byliny, které je ochrání před nemocemi. Zároveň poukazuje na nebezpečí jedovatých plodů a rostlin. Po celou dobu je přítomen, vede ceremonii, aby děti věděly, na co se soustředit a jaké obrazce vnímat.¹⁸¹

Před dospělostí se účastní třetího nejvyššího poznání, a to poznání své vlastní smrti. Šaman popisuje, že je nechá zemřít a poté se pokouší pomocí jména přivolat zemřelého zpátky. Buď se probudí nebo zůstanou mezi mrtvými. Probuzeným dětem proděraví uši a nos.¹⁸²

Každý, kdo pozná svoji smrt je oprostěn od strachu a připraven na život. „Pro ne život a smrt jedno jest.“ Zažité poznání vlastní smrti dodá indiánovi statečnost, vyrovnanost a naprostý klid.¹⁸³

¹⁷⁸ ZELENÝ, Mnislav. *Atlas indiánů Jižní Ameriky: život, sex, smrt*. Praha: Argo, 2021, s. 74, ISBN 978-80-257-3570-1.

¹⁷⁹ ZELENÝ, Mnislav. *Veselé tropy Amazonie*. Praha: Argo, 2016, s. 34, ISBN 978-80-257-1760-8

¹⁸⁰ ZELENÝ, Mnislav. *Atlas indiánů Jižní Ameriky: život, sex, smrt*. Praha: Argo, 2021, s. 74, ISBN 978-80-257-3570-1.

¹⁸¹ ZELENÝ, Mnislav. *Veselé tropy Amazonie*. Praha: Argo, 2016, s. 35, ISBN 978-80-257-1760-8

¹⁸² Tamtéž, s. 35.

¹⁸³ Tamtéž, s. 36.

Zelený čtenáři přináší další informace, které doplňují vyprávění. Popisuje, že se už při narození dítěte myslí na smrt. Narozené dítě šaman pomaluje červenými skvrnami, které jsou na ochranu proti jaguárům a navíc „mu rukou u kořene nosu otevře jemným pohybem jakýsi virtuální otvor, kudy má jeho duše při smrti možnost odejít z fyzické schránky.“¹⁸⁴

6.8 O výchově dětí

Zelený výchovu dětí demonstruje na skutečném příběhu, který dodá čtenáři vlastní představu o indiánských výchovných metodách. Popisuje situaci, kterou sám sledoval. Po kmeni nad řekou procházela indiánská žena, která měla na sobě šátky připevněné nemluvně. Popisuje, že v ten okamžik, kdy byla v půlce cesty, dítě žadonilo o její prso. Zkrátka mělo hlad. Indiánka se v půli kmene posadila a začala dítě kojit. Zelený své vyprávění doplňuje vsuvkou o evropských matkách, které by dětské přání splnily až po překonání provizorní lávky. Uvádí, že by dítěti daly najevo, aby počkalo a splnily mu přání až po překonání náročného terénu.¹⁸⁵

Sám Zelený na indiánskou výchovu pohlíží s velkým obdivem a respektem. Uvádí, že evropské ženy svěřují svoji výchovu spíše do poznámek pediatrů a úplně zapomínají na obyčejnou přirozenost. Uvádí, že se indiánské ženy jednoduše inspiroují u zvířat. Nosí děti přidělané na svém těle, krmí je kdykoli a okamžitě reagují na jejich potřeby. O zbytek se postará příroda. „Vše tu běží přirozeně, bez křiku a pláče,“ Jako by děti ani nevychoovávaly, přesto sami vědí, kdy mají pomoci.¹⁸⁶

Dodává zajímavý poznatek o evropských pediatrech, kteří stejně našli inspiraci u indiánek. Výzkumy potvrdily, že neustálý kontakt malého dítěte s matkou má klíčový vliv na jeho psychiku.¹⁸⁷

6.9 Wechslerův test přirozené inteligence

Zelený popisuje, že měl pro indiány připravený Wechslerův test přirozené inteligence. Dodává, že zpočátku potřeba vysvětlit indiánům princip doplňování, na který by sami nepřišli, ale jakmile jej pochopí, dokážou postupovat až do nejvyšších úrovní. Dodává, že úroveň je dvanáct a typický běloch končí v sedmé úrovni. Chytřejší u desáté. Popisuje,

¹⁸⁴ ZELENÝ, Mnislav. *Veselé tropy Amazonie*. Praha: Argo, 2016, s. 36, ISBN 978-80-257-1760-8.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 36–37.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 37.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 37.

že úplně stejných výsledků dosahují i indiáni. Uvádí, že manželka indiána Enriqueho „žena z pralesa dosáhla inteligenční úrovně členů Mensy.“¹⁸⁸

6.10 O indiánské společnosti, jak indiáni netouží po změnách

Mnislav Zelený čtenáři popisuje indiánskou společnost a poukazuje na rozdíly mezi bělochy a indiány. Všiml si, že každý indián kopíruje vzorce, které byly nastaveny daleko před tím, než se narodil. Uvádí, že netouží po změně ani po pokroku. Popisuje, že evropská společnost se neustále vyvíjí, stále přichází s novými věcmi a informacemi. Dodává, že touha měnit zaběhnuté věci nevyhnutelně mění i celou společnost a činí ji nestabilní. Oproti tomu indiánská, jako by byla zakonzervovaná a po staletí se řídila těmi stejnými pravidly. To indiánům a potažmo celé jejich společnosti dodává stabilitu. Zelený popisuje, jak v Evropě s sebou každá mladá generace přináší změny. U indiánů to tak není, mladí nic měnit nechtějí. Naprosto respektují své předky, vzhlížejí k nim, a berou je jako studnici zkušeností. Díky tomu, mezi nimi neexistují žádné mezigenerační problémy. Všichni totiž chtějí žít tak jak žili jejich předci.¹⁸⁹

Dodává, že sice používají předměty, které k nim zavála civilizace. Popisuje, že by bylo nemožné, aby zůstali neposkvrněný před neustále se rozrůstající moderní společností. Upozorňuje na důležitý fakt a to ten, že ačkoli indián používá pistoli nebo mačetu, tak tyto předměty nemají absolutně žádný vliv na jejich myšlení, či společnost.

6.10.1 Příběh o indiánovi ve městě

Zelený svoje vyprávění opět obohacuje o příběh, který čtenáři dokreslí téma o indiánské společnosti. Popisuje, že se mu v kameře rozbilo zrcátko, vydal se proto do města. Nabídl Mashacurimu, že může jít s ním. Zelený přemýšlel, jak asi bude indián reagovat na město, ve kterém nikdy nebyl.¹⁹⁰

Popisuje, že procházeli ulicemi, které byly plné výloh, za každým rohem na Mashacuriho čekalo spousta věcí, které nikdy neviděl. Kolem jezdila auta, ozýval se hluk. Nic neupoutalo jeho pozornost. Jak je to možné? Zelený čtenáři odpovídá na jeho myšlenku.

¹⁸⁸ ZELENÝ, Mnislav. *Veselé tropy Amazonie*. Praha: Argo, 2016, s. 336, ISBN 978-80-257-1760-8.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 38.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 38.

Mashacuri si je moc dobře vědom toho, že ani jedna z těch věcí, které viděl kolem sebe nebyla vhodná pro jeho prales a panensky čistou přírodu.¹⁹¹

Zelený popisuje, jak chtěl povznést svůj lid a zároveň poškádlit Mashacuriho. Začal ukazovat na měsíc a vyprávět. Byl zrovna rok 1972 a Američani slavili úspěch ze zdárného doletu na měsíc. Proto Mashacurimu začal popisovat, že se běloši, jeho rasa, konečně procházejí po měsíci. Zelený popisuje, že se Mashacuri na měsíc ani nepodíval a odpověděl: „Naši lidé se tam procházejí odjakživa.“ Tím všechno uzavřel a nezajímal se o nic dalšího.¹⁹²

Zelený dokončuje příběh o neúspěšné výpravě pro zrcátko. Žádné nesehnali. Mashacuri poprvé projevil zájem a zeptal se, co vlastně ve městě sháněli. Mnislav mu ukázal zrcátko. Mashacuri si ho vzal, odběhl do lesa a po chvíli jej přinesl dokonale slepené. Zrcátko bylo do kamery vloženo, film dotočen. Kamera se slepeným zrcátkem sloužila kameramanům ještě dalších dvacet let, než byla nahrazena digitální. Zelený uzavírá vyprávění vyzdvižením Mashacuriho schopností. Na slepení prý použil černý vosk pralesních včeliček, ale hlavně neuvěřitelnou dávku zručnosti.¹⁹³

6.11 Odjezd

Zeleného dny u Kofánů se uchýlily ke konci, odjíždí.

Popisuje, že mu indiáni chtěli darovat malého Bolívara, který jako první vylezl z chýše, když roznášel klacky k chýším. Je prý zvykem dávat své děti na výchovu jiným rodinám.¹⁹⁴ Uvádí, že musel nabídku odmítnout, protože nechtěl indiánské dítě vystavovat evropské civilizaci.¹⁹⁵

Dodává, že při odjezdu se nikdo nelíbe, neobjímá, nemluví, loučí se pouze pohledem. Je to díky absolutní svobodě, která mezi indiány panuje. Každý si může dělat co chce. Má opravdovou svobodu v rozhodování, a to i v případě, že chce odejít.¹⁹⁶

¹⁹¹ ZELENÝ, Mnislav. *Veselé tropy Amazonie*. Praha: Argo, 2016, s. 38, ISBN 978-80-257-1760-8.

¹⁹² Tamtéž, s. 38.

¹⁹³ Tamtéž, s. 38.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 40.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 40.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 40.

7 Za Kofány po čtyřiceti letech

7.1 Konec ledna 2013

Mnislav Zelený se po čtyřiceti letech vrací ke Kofánům, nejprve popisuje, jakými změnami prošel prales. Uvádí, že je více prořídlý a vedou skrze něj asfaltové cesty s dálkovými autobusy. Uvádí, že by rád navštívil Bolívara. To byl ten chlapec, který jako první vylezl z chýše a začal si s ním hrát a zároveň ten, který s ním při loučení měl odjet do Evropy.¹⁹⁷

Pokoušel se najít nějaké informace o tom, kde Bolívara najde. Bylo mu sděleno, že se svou rodinou odešel více do srdce pralesa, aby ji ochránil před komerčními firmami, které devastují prales.¹⁹⁸

Popisuje, že jako první navštívil Dureno, vesnici, ve které trávil veškerý čas s Kofány. Uvádí, že se neuvěřitelně rozrostla. Popisuje, že všechny chýše stojí na kůlech, jako tomu bylo kdysi, ale je prý poznat, že do Durena zavál vánek civilizace. Zelený popisuje, že prkna mají nařezané pilou a některé střechy pokryté plechovými pláty. Všimá si, vybetonované plochy, na které stojí basketbalový koš.¹⁹⁹

Vesnice opravdu prošla velkou změnou, navíc je prý utopená v odpadcích. Všude se válí plastové pytlíky a přepravky na pivo. Nejděsivější podívaná byla pro Zeleného uvnitř chýší. Každý měl totiž televizi nebo rádio. Dodává, že ze všech obydlí se ozývají moderní hity. „Hrůza! A Kofáni v civilizačním oblečení s mobily v rukou betonují cestičky.“²⁰⁰

V hlavě si promítá okamžiky, kdy uviděl Kofány poprvé. V očích měli zlost a mířili na něj oštěpy. Ptá se sám sebe, kde teď jsou všichni stateční bojovníci, kam se za ty roky poděli.²⁰¹

Zelený indiánům ukazuje fotografie, které nafotil v roce 1972. Všichni si je prohlížejí a snaží se hledat své blízké. Setkává se s Alejandrem, který je švagrem Hectora. Popisuje, že Alejandro ani na vteřinu nezaváhal a hned Mnislava poznal. Dodává, jako by neuběhl žádný čas. Alejandro pozval Mnislava do svého příbytku. Chýše vypadala jako před lety,

¹⁹⁷ ZELENÝ, Mnislav. *Veselé tropy Amazonie*. Praha: Argo, 2016, s. 40-41, ISBN 978-80-257-1760-8.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 41.

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 41.

²⁰⁰ Tamtéž, s. 41.

²⁰¹ Tamtéž, s. 42.

byla postavena z přírodních materiálů, akorát si všiml, že v kuchyni stál sporák a vedle něho bomba s plynem.²⁰²

Alejandro vypráví, že v pralese není tolik zvířat jako kdysi. Popisuje, že plody jsou kontaminované, což je pro jeho rodinu problematické, protože si potravu stále obstarávají sami. Zvěř, kterou uloví, plody, které nasbírají. Popisuje, že loví ptáky, jejich maso snědí a z peří prý manželka Rosilla vyrábí náhrdelníky pro turisty. Zelený dodává, že vidí, jak si Alejandro dělá starosti, ale přes to všechno má úsměv na tváři.²⁰³

Zelený čtenářům prozrazuje, že má přání, aby Hectorova vesnice byla izolovaná od výtobytků moderní doby.²⁰⁴

Nastal čas vypravit se za Hectorem, který se se svou rodinou přemístil hlouběji do pralesa. Zelený doplňuje informaci, že je v této osadě náčelníkem právě malý Bolívar. Mnislav vchází do osady a je potěšen, chýše vypadají jako dřív. Prochází se po vesnici a v jedné z chýší vidí Lorenza. Ani se nemusí připomínat, vytahovat fotky, je nadmíru jasné, že ho Lorenzo poznává. Dodává, že má po boku stále stejnou manželku, i po tolika letech. Oba ho s úsměvem vítají. Lorenzo mu automaticky nabízí ubytování. Popisuje, že se žádný indián nikdy nezeptal, na jak dlouhou dobu přijel, prostě tam je a bude tam jak dlouho bude chtít.²⁰⁵

Lorenzo i jeho manželka nosí stále stejné oblečení. Lorenzo kužmu a Rosira sukni s barevnou halenkou, všimá si, že je Rosira vždy čistá, má více kousků oblečení a špinavé hned zapere, dodává Zelený.²⁰⁶

Ve vesnici nově vyrostla želví farma. Indiáni nově chovají želvy. Popisuje, že s farmou vyrostlo i spoustu stromů, mají ovocné, jedovaté a ty z kterých získávají barvivo.²⁰⁷

Zelený čtenáři popisuje, jak neustále slyšel pípavý zvuk, ale žádná lednička nebo televize to nebyla. Později si všiml, že se jedná o ptáčka, konkrétně o slunatce nádherného, který má dlouhý ostrý zobák, díky kterému může pečovat o domky. Likviduje šváby, termity nebo mravence a udržuje tak domek v naprosté čistotě.²⁰⁸

²⁰² ZELENÝ, Mnislav. *Veselé tropy Amazonie*. Praha: Argo, 2016, s. 42, ISBN 978-80-257-1760-8.

²⁰³ Tamtéž, s. 42.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 43.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 43.

²⁰⁶ Tamtéž, s. 44.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 44.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 44-45.

Uvádí, že pro každého ze svých přátel má dar v podobě dýky. Vytahuje je a rozdává, měl dýku pro Lorenza, Hectora a Alejandra.²⁰⁹ Na Hectora si ještě Mnislav musí počkat, potká se s ním až za pár dní. Mezitím se účastnil rybolovu, dodává smutné svědectví o úbytku ryb. Poskytuje čtenáři popis indiána, pro kterého je snazší rybu zakousnout než zdlouhavě hledat nůž.²¹⁰

Ryby chytají i děti. Ti se baví skákáním do řeky, popisuje, že mají v očích radost. Jsou vychovávaný k absolutní svobodě, mohou dělat cokoli, a i přes to mají slušné vychování a ctí přírodu. Popisuje, že nikdy neslyšel, aby dospělý indiáni na děti křičeli nebo je nějak vychovávali. Přesto vědí, kdy mají pomoci a pomoci se nebrání. To se nezměnilo, dodává.²¹¹

Mnislav Zelený se konečně setkává s Hectorem, popisuje, že bylo nadmíru jasné vzájemné poznání. Dodává, že se neobjímají, mají v očích štěstí.²¹²

Zelený se přesouvá zpět do Lorenzovy chýše, popisuje, že se u něho cítí jako doma. Cestou si všimá, že po pralesi jsou rozeseté kontejnery a u nich postavené dělnické domky. Dodává, že velmi často nacházel místa s narušenou přírodou po průzkumech hledání nafty.²¹³

Přemýšlí nad vším, co prožil a viděl. Dodává, že spousty indiánů kopají jámy pro vodovodní trubky. Sděluje čtenáři své zamyšlení, že je s tím smířen. Pokouší se hledat světlé stránky a odpovídá, že „nakonec je to možná jedna z cest, jak by indiáni Amazonie mohli přežít dál.“ Uvědomuje si totiž, že i když už je prales protkán výdobytky civilizace, stále v něm žijí. Popisuje, že jsou alespoň mezi svými, ve své komunitě a nemají potřebu utíkat do civilizovaných měst. Dodává, že alespoň přežijí, i když za úplně jiných podmínek.²¹⁴

7.2 Nemoci

Zelený čtenáři představuje krutou amazonskou přírodu, která nejen dává, ale i bere. V této části se snaží čtenáři přiblížit indiánské názory na onemocnění.

²⁰⁹ ZELENÝ, Mnislav. *Veselé tropy Amazonie*. Praha: Argo, 2016, s. 40, ISBN 978-80-257-1760-8

²¹⁰ Tamtéž, s. 44.

²¹¹ Tamtéž, s. 44.

²¹² Tamtéž, s. 54.

²¹³ Tamtéž, s. 43.

²¹⁴ Tamtéž, s. 50.

Opět poskytuje vyprávění, na kterém lze jednoduše pochopit myšlení indiánů. Popisuje, že při nošení těžkých pytlů cementu si namohl záda. Prožíval velkou bolest, nemohl vstát z postele. Popisuje, že indiáni moc dobře věděli, v jakém je stavu. Dodává, že každé ráno mu Rosira nosila snídani, vždy ji položila na lavici. Popisuje, že tomu bylo stejně, i když byl nemocný. Nebrala na něho žádný ohled. Tím chce říct, že v pralese je každý za sebe, musí bojovat se svou bolestí sám. Dodává, že se doplazil pro snídani, ale už se nezvedl a ležel na podlaze. Indiáni ho překračovali, povídali si s ním, jako v každý jiný den. Dodává: indiáni o nemocech nemluví a dělají, že neexistují. Přeci, když se o nich nemluví, tak nejsou. Uvádí, že lamentovat nad svou nemocí způsobí, že se nemocný nikdy neuzdraví a nemoc v něm navždy zůstane.²¹⁵

Zelený naprosto souzní s jejich principy. Uvádí, že v pralese se o sebe každý musí umět postarat, nikdo nebere zřetel na slabší, buď přežijí nebo zemřou.²¹⁶ K tomu dodává vyprávění o tom, co se děje, když se narodí postižené dítě. Jak se dá očekávat je usmrceno. Samo by nepřežilo a když ano, bylo by všem na obtíž. Dodává, že dětská úmrtnost je kolem 30 až 50 procent. Mezi indiány velmi dobře funguje přirozený výběr. Rozmnožují se mezi sebou jen ti nejsilnější; to zaručuje rodovou linii zdravých a silných jedinců.²¹⁷

Rozšiřuje své vyprávění o myšlenky z prostředí evropského lékařství. Uvádí, že ctíme lékaře, protože zachraňují životy. Popisuje, že by tomu tak být nemělo, právě přehnaný humanismus pomalu ničí evropský genofond, který se zaplavuje nemocnými jedinci.²¹⁸

7.3 Yagé po třiceti letech

Zelený popisuje, že se mu od Alejandra dostalo pozvání na večerní pití yagé. Dodává, že se nejedná o žádnou turistickou atrakci. Kofání dělají tyto ceremonie čistě pro jejich osobní potřeby. Zelený čtenáři připomíná, jak si před lety slíbil, že se nebude účastnit rituálů, které jsou spojené s popíjením halucinogenních látek. Dodává, že stále není hoden, je si jist, že by plně nepochopil její duchovní rozměr. Opakuje, že všichni, kteří užívají omamné látky pro pobavení vykrádají kulturní dědictví indiánů. Zamýšlí se a dodává, že se nejedná pouze o vykrádání halucinogenních látek, běloši jim vykrádají úplně všechno, půdu, lesy, umění, a to vše jen pro své vlastní obohacování.²¹⁹

²¹⁵ ZELENÝ, Mnislav. *Veselé tropy Amazonie*. Praha: Argo, 2016, s. 48, ISBN 978-80-257-1760-8

²¹⁶ Tamtéž, s. 48.

²¹⁷ Tamtéž, s. 49.

²¹⁸ Tamtéž, s. 48-49.

²¹⁹ ZELENÝ, Mnislav. *Veselé tropy Amazonie*. Praha: Argo, 2016, s. 54, ISBN 978-80-257-1760-8

Vysvětluje čtenáři, že přeci jen došel k závěru, že by se měl účastnit pití yagé. Dodává: „Tentokrát jsem však nemohl odolat, protože se jednalo o čest.“²²⁰

Popisuje, že se pití yagé účastní ještě další dva indiáni. Všichni jsou pomalováni a vyzdobeni na obřad. V chýši se zapalují vykuřovadla, která čistí prostor od zlých duchů. Už je tma, když začínají pít. Pozoruje šamana, který tekutinu pofouká a vypije.²²¹ Vysvětluje, že v dechu je život, proto s ním Šamani léčí a odhání zlé duchy.²²²

Poprvé se napije, dodává že je yagé „nezřetelně hořké a odporné.“²²³ Začíná popisovat rituál, uvádí, že se všichni napili, chytli se kolem ramen a začali poskakovat kolem dokola chýše. Popisuje, jak mezi tím slyší zvonit telefon, dodává, že mu tato situace zničila celý zážitek. Popisuje, že technologie jsou jako rakovina, která se rozrostla až do amazonského pralesa.²²⁴

Muži si dávají další naběračku yagé. Zelený popisuje, že v tomto okamžiku končí, nechce dál pokračovat. Popisuje, že nejde o strach, jen nechce svojí přítomností znečistit jejich svět. Odchází z chýše. Posadil se za dveřmi a opřel se o její stěny. Popisuje, jak poslouchá zpěv Alejandra, a dívá se do pralesa. Uvádí, že to byl magický zážitek. Popisuje, že zvuky pralesa jako by byly v naprosté symbióze s Alejandrovým zpěvem. Oba zvuky prolínaly, nevylučovali, dodává, že cítí, jak k sobě tyto zvuky neodmyslitelně patří.²²⁵

Při obřadech se zpívá, kvůli lákání duchů, aby navázali kontakt. Běloši píšně jen slyší, oni je prožívají, dokážou jednotlivé tóny nejen slyšet, ale i cítit jejich chuť a vůni. Nachází se ve stavu, kdy dokážou vnímat jeden smyslový vjem všemi smysly.²²⁶

Zelený dodává informaci ze svého pozorování. Uvádí, že na každou slavnost se indián zkrášluje, popisuje, že více muži než ženy. Opět jedná o inspiraci přírodou, kdy se samec naparuje, aby k sobě nalákal samici. Zatímco samice jsou spíše nenápadné, aby neupoutávaly pozornost predátora, když se kolem nich pohybují mláďata. Dodává, že běloši to mají jinak, v evropské kultuře zkrášlování převzala žena.²²⁷

²²⁰ ZELENÝ, Mnislav. *Veselé tropy Amazonie*. Praha: Argo, 2016, s. 54, ISBN 978-80-257-1760-8.

²²¹ Tamtéž, s. 54.

²²² Tamtéž, s. 56.

²²³ Tamtéž, s. 56.

²²⁴ Tamtéž, s. 56.

²²⁵ Tamtéž, s. 56.

²²⁶ Tamtéž, s. 56.

²²⁷ Tamtéž, s. 58.

7.4 Jak se stal Mnislav legendou mezi Kofány

Zelený čtenáři vypráví příběh, na kterém lze pozorovat indiánské chování. Popisuje, že se setkal se salesiánem Randym, který několik let žije s Kofány. Vypráví, jak se ho Randy zeptal, jestli ví, že je mezi Kofány legenda. Zelený odpovídá, že možná něco naznačovali, ale není si jist, čím to je. Zelený čtenáře vrací do minulosti, konkrétně do roku 1972, kdy u Kofánů pobýval. Vypráví, že se zrovna konaly zápasy. Prý proti němu postavili nejsilnějšího protivníka. Popisuje, že v té době měl blízko k judu, a tak pro něj bylo snadné pár chvaty indiána položit na záda. Dodává, že to na přihlížející udělalo obrovský dojem. Vysvětluje, že jim imponuje každý, kdo má sílu. Je to klíčová vlastnost pro přežití v pralese. Popisuje, že si tehdy mezi indiány získal respekt. Randy dodává, že nejen respekt, prý si dodnes vypráví tento příběh a mají Mnislava za legendu.²²⁸

Zelený čtenáři vysvětluje, že by se vysvětlení od indiánů nikdy nedočkal, až běloch mu to musel říct. Obrací ke čtenáři a dodává: „Porazil jsem však svého protivníka podrazem, ne silou, protože judo je podrazácké.“ Zelený se ještě Randyho doptává, s kým byl jeho soupeřem. Salesián odpovídá „No přece Alejandro.“²²⁹

Zelený odjíždí, popisuje, že už mu je jasné, proč ho Alejandro poznal na večerní pití yagé, už v té době ho přijal za přítele. Popisuje, že při odjezdu Alejandrovi připomíná historku o zápase. Začnou se smát, Alejandro na něj v kofánštině křičí: „Ty jsi mi tehdy ale dal na držku!“²³⁰

Popisuje, že odjíždí smuten, ale zároveň šťasten, Kofáni žijí, stále se usmívají a to je to nejdůležitější, dodává...²³¹

²²⁸ ZELENÝ, Mnislav. *Veselé tropy Amazonie*. Praha: Argo, 2016, s. 58, ISBN 978-80-257-1760-8

²²⁹ Tamtéž, s. 59.

²³⁰ Tamtéž, s. 59.

²³¹ Tamtéž, s. 59.

8 PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část této bakalářské práce navazuje na teoretickou část, která zkoumá, proč se Češi vydávají do Jižní Ameriky za indiány a co za nimi jezdí hledat. Cílem této praktické části bylo realizovat výzkumné šetření s dobrodruhy a prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru zprostředkovat jejich autentické zážitky.

8.1 Charakteristika výzkumného šetření

Bakalářská práce se zabývá otázkou, proč se Češi vydávají do Jižní Ameriky za indiány, co za nimi jezdí hledat a jak si je vlastně představují. Další záměr šetření zkoumá, zda je cesta inspirovala ke změnám ve svém životě. Otázky pokládané respondentům byly vybírány na základě předpokladů, které směřují k hlavním výzkumným otázkám.

8.2 Příprava výzkumu

Pro naplnění cílů bakalářské práce byla zvolena metoda kvalitativního výzkumu, která byla považována jako nejvhodnější po naplnění výzkumného cíle práce. Kvalitativní výzkum byl tvořen polostrukturovanými otázkami prostřednictvím rozhovoru s českými dobrodruhy.

Rozhovor obsahuje 10 otevřených otázek. Otázky byly vytvořeny tak, aby zněly srozumitelně, dotýkali se tématu a správně odpovídaly hlavním otázkám výzkumu. Pro výzkumný vzorek bylo použito pouze jediné kritérium, a to, aby dotazovaný pocházel z České republiky. Zbylé kritéria jako věk, pohlaví, vyznání byla pro výzkum irelevantní.

8.3 Samotná realizace výzkumu

Potencionální respondenti byli vybíráni náhodně přes sociální sítě a diskusní fóra. Bylo osloveno celkem 13 potenciálních respondentů. Z 13 se rozhovoru zúčastnilo pět, z toho čtyři ženy a jeden muž. Rozhovory proběhly přes Skype a jiné alternativy (Facetime). Byl brán ohled na časové možnosti dotazovaných, kteří byli rozmístěni po celé České republice, proto bylo snadnější rozhovory uskutečnit přes mobilní zařízení.

Respondenti, kteří rozhovor podstoupili se pohybovali ve věku od 24 do 36 let.

Dotazovaní odkrývali své osobní zážitky a zkušenosti. Některé byly velmi silné a smutné.

Dodávám, že za možnost prezentovat jejich skutečné příběhy jim byla slíbena anonymita.

Lepšími vypravěčkami byly ženy, rozhovory se s nimi dělaly snáze než s mužem. Některé

rozhovory trvaly 10 minut jiné i třičtvrtě hodiny. Byla jsem opravdu velmi vděčná, za tak zajímavé výpovědi.

Všechny rozhovory byly přepsány na počítači v textovém editoru Microsoft Office Word. Při přepisu byla jednotlivým respondentům přidělena čísla, podle toho, jak postupně za sebou vznikaly. Pro zachování anonymity respondentů byla jejich jména nahrazena slovem respondent „číslo“.

Tabulka: Seznam respondentů dotazovaných při výzkumném šetření

	POHLAVÍ	VĚK
Respondent 1	Žena	31 let
Respondent 2	Žena	24 let
Respondent 3	Muž	36 let
Respondent 4	Žena	29 let
Respondent 5	Žena	24 let

Zdroj vlastní

8.4 Hlavní výzkumné otázky:

Hlavní výzkumné otázky praktické části práce:

1. Co Češi jezdí za indiány hledat?
2. Jak si Češi indiáni představují a jak je vnímají?
3. Jakou získali inspiraci pro vlastní život?

K odpovědím na hlavní výzkumné otázky se dostaneme po zodpovězení dílčích výzkumných otázek.

8.5 Dílčí výzkumné otázky:

Dílčí výzkumné otázky pokládané respondentům během výzkumného šetření:

1. Jaký byl důvod vaší cesty?
2. Za čím jste za indiány jel/a?
3. Jaký byl váš nejintenzivnější zážitek?
4. Měl/a jste nějaká očekávání, pokud ano, jaká?
5. Jak jste si představoval/a, že budou indiáni vypadat?
6. Jak na vás působili domorodí obyvatelé? Jak vypadali?
7. Změnila vám návštěva indiánů život?

8. Odnosl/a jste si nějakou vědomost/zkušenost, která je klíčová pro váš nynější život? Pokud ano, jakou?
9. Co na vás na cestě nejvíce zapůsobilo?
10. Z čeho jste byl nejvíce nadšený a z čeho naopak zklamaný?

První výzkumná otázka: Jaký byl důvod vaší cesty?

Téměř většina respondentů odpověděla, že důvodem byla těžká životní situace, kterou si procházeli. Respondentka č. 1 prodělala potrat, který ji velice psychicky zasáhl. Rozhodla se odjet, aby byla sama. Popisuje, že cítila selhání a nenávist ke svému tělu. Respondentka č. 2 ve svém životě zažívala sociální fóbií, kterou léčila antidepresivy. Doplňuje, že tuto situaci nic nevyvolalo, postupně se s věkem zhoršovala. Respondent č. 3 je sportovec, který zažíval panické strachy z prohry před závodem. Popisuje, že ho takové stavy limitovaly k podání lepšího výkonu. Respondentka č. 4 se nacházela ve svém životě na rozcestí, tato situace ji způsobila psychické problémy. Poslední respondentka č. 5 trpěla ekzémy, které se zhoršovaly a nebylo možné je vyléčit. Začínala nesnášet své tělo, popisuje, že se cítila být v neřešitelné situaci.

Hlavními důvody jsou bezesporu opakující se psychické a zdravotní problémy, se kterými si respondenti neví rady.

Druhá výzkumná otázka: Za čím jste za indiány jel/a?

Tři z pěti respondentů se vydali do Jižní Ameriky, aby se účastnili ceremonie popíjení halucinogenní rostliny ayahuasci. Shodují se, že jeli na předem určené místo a ceremonii vykonávali pod záštitou organizace. Jednalo se o respondenty č. 2, 3, 4. Respondentka č. 2 navíc dodala, že je nespokojená s českými psychiatry, kteří neřeší její problém a jen ji předepisují léky. Zbylé dvě respondentky navštívily šamany za účely jiných ceremonií. Respondentka č. 1 popisuje, že jela k indiánům za přírodou a za poznáním sebelásky. Respondentka č. 5 za účelem léčby ekzému.

Všichni respondenti jeli za indiány za účelem pomoci, o které doufali, že jim bude poskytnuta.

Třetí výzkumná otázka: Jaký byl váš nejintenzivnější zážitek?

Respondenti, kteří se účastnili ayahuascového popíjení jednoznačně vypovídají, že nejintenzivnějším zážitkem byla již zmíněná ceremonie. Respondentka č. 2 konkrétněji uvedla, že pokládá za nejintenzivnější zážitek pocit osvobození a lásky, který cítila během ceremonie. Respondentka č. 4 uvádí, že nejintenzivnější pro ni byly vize, které se ji

objevovali při ceremonii. Doplnuje, že takový zážitek si s sebou ponese do konce života. Respondent č. 3 se více nevyjadřoval k dané otázce. Odpovědi zbylých dvou respondentek se liší. Respondentka č. 1 popisuje více zážitků, které považuje jako intenzivní. Mezi nimi je stesk po domově a sním spojené úzkosti a pocit úlevy spojený s pozitivním uvědoměním, který po několika dnech samovolně nastal. Poslední respondentka č. 5. uvádí, že pro ni byl nejintenzivnější pocit spojený s přírodou a lidmi které ji obklopovali. Konkrétněji popisuje ceremonii očisty u vodopádů.

Každý z respondentů označil jiné zážitky, zejména z toho důvodu, že se vztahovali k jeho individuální situaci.

Čtvrtá výzkumná otázka: Měl/a jste nějaká očekávání, pokud ano, jaká?

Na tuto otázku se výpovědi lišily, dvě z respondentek odpověděly: „ano, měla.“. Dodávají, že mají očekávání v podobě pozitivního vlivu na jejich problémy. Také že dalším faktorem pro pozitivní očekávání byly investované peníze, které zaplatily organizaci. (respondentka č. 2, č. 4) Další dvě respondentky odpověděly, že nečekají vůbec nic. (respondentka č. 1, respondentka č. 5). Zbylý muž, respondent č. 3 odpověděl, že očekávání měl i neměl, jediné, v co se obával bylo, že bude zklamán a ztratí čas.

V této otázce se respondenti nejméně shodovali.

Pátá výzkumná otázka: Jak jste si představoval/a, že budou indiáni vypadat?

Při této otázce se všichni respondenti shodli v odpovědi, že mají indiáni černé vlasy, další velmi častý prvek byla snědší pleť. Někteří navíc uvedli, že indiáni nosí na hlavě čelenku s peřím. Nejkonkrétněji opověděla respondentka č. 5, která dodala, že si představuje šamana jako bytost s obrovskou barevnou a čelenkou. Dodala, že určitě milují barvy a přírodu. Tato otázka nebyla pro respondenty vůbec atraktivní, odpovídali na ní velice stroze.

Šestá výzkumná otázka: Jak na vás působili domorodí obyvatelé? Jak vypadali?

Všichni respondenti popsali šamana, dokonce všichni vypověděli, že měl čelenku z ptačích per a kolem krku korále. Respondentka č. 2 navíc dodala, že byl šaman klidný, vyzařovalo z něj mystično, mluvil pomalu a při rozhovoru gestikuloval rukama. Respondentka č. 4 si všimá, že má šaman pestré oblečení a pomalovaný obličej, dodává, že byl menšího vzrůstu a nešetřil úsměvem. Na první polovinu otázky všechny ženy odpověděly velice pozitivně. Shodují se na tom, že domorodní obyvatelé jsou srdeční, vřelí a usměvavý. Respondentka č. 5 indiánské obyvatele navíc popsala jako krásné

bytosti s neuvěřitelnými znalostmi a schopnostmi. Všechny ženy zmínily indiánky, všechny vypověděly, že mají husté černé vlasy. Respondentka č. 2 navíc popsala indiánky jako krásné ženy, které jí byly po celou dobu nápomocny. Dodává, že všechny byly menší než ona, měřily kolem 160 cm. Respondentka č. 4 popisuje, že z indiánek cítila lásku a vřelost, dodává, že byli velmi hodné. Odlišně reagoval muž, který opověděl, že na něho všichni působili profesionálně, byli si vědomi proč tam cizince mají a podle toho k nim přistupovali.

Na této otázce lze vidět, že ženské respondentky dodaly podrobnější popisy. Zejména si všímaly indiánek. Celkově ženám nedělalo problém na tuto otázku odpovědět. Pro muže to bylo těžší.

Sedmá výzkumná otázka: Změnila vám návštěva indiánů život?

Všichni respondenti se shodli na odpovědi „ano, změnila“. Někteří z respondentů k otázce dodávají, že změnilo svoje myšlení a přenastavili si priority. Respondentka č. 1 popisuje, že by cestu za indiány doporučila každému.

Pro všechny respondenty byl pobyt u indiánů klíčovým milníkem v jejich životech.

Osmá výzkumná otázka: Odnosl/a jste si nějakou vědomost/zkušenost, která je klíčová pro váš nynější život? Pokud ano, jakou?

Všichni respondenti odpověděli ano. Zbytek odpovědi se mezi respondenty lišil. Respondentka č. 1 odpověděla že začala intenzivněji vnímat přírodu. Popisuje, že si je více vědoma faktu, že se musí chránit. Dodává, že sbírá odpadky po ostatních a myslí více udržitelně. Popisuje, že se k sobě znovu našla cestu. Snaží se nebýt sobecká a nepodporovat v sobě lítost, uvádí, že někdy je to těžké. Jako další dodává, že by takovou zkušenost přála každému.

Respondent č. 3 uvádí, že tolik nelpí na výsledcích ve své profesi, popisuje, že si upřímně uvědomil, že jsou důležitější věci, než prohry; A to jeho rodina. Poprvé se respondent rozmlouvá. Popisuje, že ve vizi viděl, jak všichni jeho blízcí zemřeli, dodává, že takový pocit už nikdy nechce zažít. Respondentka č. 4 popisuje, že pro ni byla největší úleva, že přestala řešit, co si o ni myslí druzí. Dodává, že je více smířena se svojí minulostí, a to jí prý přináší klid. Respondentka č. 5 popisuje, že začala více přemýšlet o planetě zemi. Popisuje, že přestala kupovat kosmetiku testovanou na zvířatech a že se snaží podporovat lokální prodejce. Dodává, že největší inspirací pro ni je mít rád své tělo, protože pokud ho mít ráda nebude, ekzém se jí nikdy nevyléčí.

Tato otázka rezonovala mezi respondenty a přinesla do výzkumu jejich naprostou upřímnost.

Devátá výzkumná otázka: Co na vás na cestě nejvíce zapůsobilo?

Respondentka 1 popisuje, že ji přirostla k srdci příroda. Respondent č. 3 popisuje, že na něho nejvíce zapůsobila síla ayahuasci, dodává, že je to silný zážitek, který nelze popsat, musí se totiž zažít. Respondentka č. 5 popisuje, že na ni nejvíce zapůsobilo uvědomění si síly mysli, zejména při léčení nemocí. Respondentka č. 2 popisuje, že na ní nejvíce zapůsobily ceremonie a to, jaký vliv na ní měly. Respondentka 4 popisuje, že na ni nejvíce působil klid, který u indiánů pocítila.

Desátá výzkumná otázka: Z čeho jste byl nejvíce nadšený a z čeho naopak zklamaný?

Respondenti č 1, 2, 4 popisují, že měli největší nadšení z toho, jak se po ceremoniích cítili. Někteří dodávají, že cítili úlevu. Respondentka 5 popisuje, že cítila nadšení v oblasti seberozvoje, že byla zase o krok dál v léčení svého těla. Popisuje, že si je vědoma, jaké náhody se v jejím životě musely udát, aby se dostala tam kde je teď. Respondentka č. 1 reaguje na negativní pocity, z kterých byla zklamaná, popisuje, že cítila zášť k celé moderní společnosti, která postrádá úctu a žije konzumně. Respondenti 2, 4, 5, popisují, že nebyli zklamaní. Respondent 3 se nechtěl k této otázce vyjádřit.

8.6 Hlavní výzkumné šetření

Co Češi jezdí za indiány hledat?

Výzkumné šetření ukázalo, že Čech ve 21. století jezdí za indiány hledat lék na své problémy. Hledají u nich pocit bezpečí a klidu. Ukrývají se před hektickou společností. Věří ayahuasce víc než sami sobě. Dokonce věří více šamanům než českým lékařům. Svěřují jim do rukou svůj život a své podvědomí. Kolik v sobě šaman musí mít lásky a dobroty že pomáhá bělochům, jehož národ se postaral o nic než jen o prachsprosté utrpení indiánského lidu.

Jak si Češi indiáni představují a jak je vnímají?

Výzkum ukázal, že všichni respondenti před setkáním s indiány měli velmi málo představ. Nejčastěji se opakovali vzhledové vlastnosti jako černé vlasy. Tento popis vypověděli všichni zúčastnění. Častým vzhledovým popisem byla i členka s peřím. Respondenti dodali, že vizuál indiána viděli před odjezdem na fotografiích jednotlivých organizací poskytujících ceremonie pro veřejnost. Výpovědi se rapidně změnily po tom,

co zúčastnění na vlastní kůži poznali indiánské obyvatele. Většina najednou popisovala spíše šamanovi povahové vlastnosti, nejčastější z nich byla dobrosrdečnost. Padly ale i přívlastky jako usměvavý a pozitivní. Někteří popisují, že z šamana cítili autoritu a mystično. Mnozí uvádí, že je šaman studnice vědomostí a chovají k němu úctu. Vzhledově ho popisovali jako menšího pána s pomalovaným obličejem, pestrým oblečením, s krkem ověšeným korálky a šamanskou peří čelenkou na hlavě. Dodávají, že měl klidný hlas, mluvil pomalu a při vypravování gestikuloval rukama.

Žádný z respondentů neuvedl negativní popis, můžeme se domnívat, zda se jednalo o jeho vysokou míru profesionality a fakt, že za své služby dostává zapláceno.

Všechny ženy po skutečném zážitku vypovídaly o vlastnostech indiánek. Velmi častý byl opět popis dlouhých černých vlasů. Některé, indiánky označily za krásné ženy menší postavy. Ty, které se účastnily ayahuasci ceremonií vypovídali o jejich ochotě a pomoci. A vnitřních pocitech bezpečí, „že tam s nimi někdo byl.“ Ani na indiánky nebyl vznešen negativní popis. Indiáni jsou dle výzkumu hodní lidé s velkým srdcem.

Jakou získali inspiraci pro vlastní život.

Inspirace pro život je spojena s intenzivními zážitky. Nejčastěji se jednalo o okamžiky, které v respondentech zanechali kousek sebe. Ti, kteří přijeli řešit své problémy ayahuascou, zažili změněný stav vědomí, který jim pomohl začít nad sebou přemýšlet a najít odpovědi na položené otázky. Zatímco ti, kteří přijeli, aby byli v přírodě sami bez svých blízkých, čekali, až k nim připlují ty samé otázky, samovolně, bez omamných látek. Popisují, že vlivem samoty a času opravu připluly. Těžko porovnávat, které prozření bylo intenzivnější.

Důležitým výsledkem bylo, že přemýšlení o sobě sama jim bylo inspirací pro vlastní život. Všichni totiž jednoznačně popsali, že návštěva indiánů jim změnila život. Respondenti popisovali, jak intenzivněji vnímají přírodu, přemýšlejí o plýtvání a snaží se žít udržitelněji. Zároveň si uvědomují hektičnost, a proto vyhledávají klid a pohodu. Někteří popisují, že změnili své priority, jiní, své chování. Další vidí změnu v seberozvoji a nastavení mysli.

Výsledkem je, že každý chce být lepším člověkem. Respondenti popisují, že uvědomění s sebou může přinést i zklamání. Popisují, že si uvědomili, jak společnost drancuje přírodu a je bezohledná. Důležité je, že i takové zklamání může napomocť ke změnám v lidských životech.

8.7 Sebekritické hodnocení výzkumu

Výzkum změnil moje očekávání, které je spojené s respondenty. Mým cílem bylo sehnat co nejvíce respondentů, určila jsem si, že bych chtěla najít spíše dobrodruhy, kteří se za indiány vypravili s pocitem zvědavosti a dobrodružství. To se mi bohužel tak nepovedlo. Ozývali se mi lidé, kteří si zažili těžkou životní situaci, a proto se rozhodli vycestovat. Byli to obyčejní lidé, žádní dobrodruzi. Kdybych se od počátku neřídila limitem českého občanství, myslím, že bych získala více respondentů, například ze sousedních států.

9 Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala hledáním lidské přirozenosti a spirituality u původních obyvatel Střední a Jižní Ameriky.

Teoretická část byla zaměřená na první dojmy Evropanů při setkávání s původními obyvateli Jižní Ameriky. Záměrně bylo vybráno několik autorů z různých staletí, aby bakalářská práce poskytovala širší vhled a mapovala vývoj jednotlivých kmenů v průběhu let. Práce klade důraz na jejich myšlenky a názory, které jsou doplněny o kapitoly z různých oblastí života dotýkajících se jak indiánů, tak Evropanů. Práce předkládá i popis zásadních rozdílů mezi jednotlivými společnostmi, které vedli ke vzájemnému neporozumění trávající desítky let.

Cílem praktické části bylo odpovědět na hlavní výzkumné otázky. Vybraným respondentům byly kladené dílčí otázky, ze kterých byly následně vyvozeny odpovědi pro hlavní výzkumné otázky.

Tato práce měla mapovat cesty dobrodruhů a skrze jejich autentické zážitky odpovědět na hlavní výzkumné otázky. K rozhovorům se přihlásili respondenti, kteří nebyli tak úplně dobrodruzi, ale obyčejní lidé, vydávající se za indiány řešit svoje osobní problémy. Tento fakt lehce pozměnil výzkum práce, z dobrodruhů se stali obyčejní lidé. Otázkou však může být, zda absolvování takové cesty z nich nedělá již zmíněné dobrodruhy.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že Češi nejčastěji jezdí za indiány, aby u nich našli řešení na své psychické problémy. Většina z nich kvůli absolvování ceremonie s halucinogenní rostlinou ayahuascou. Toto zjištění popisuje fakt, že někteří vkládají svoji důvěru raději do rukou šamana než do rukou lékaře.

Důležitým bodem bylo, že se respondentům změnil pohled na indiánskou společnost po absolvování ceremonií. Všichni označili indiány jako srdečné osoby, ke kterým přistupují s úctou. To je pozitivní zpráva pro indiány, kteří by si zasloužili po tolika letech vykořisťování od Evropanů slušné zacházení. Z vizuální stránky si Češi nejčastěji představili šamana, a to jako malého pána s černými vlasy a barevnou čelenkou z ptačích per.

Poslední zjištění bylo, že každý z respondentů našel u indiánů inspiraci pro svůj vlastní život. U všech došlo k nějakým změnám v jejich povahových vlastnostech. Čas strávený v panensky čisté přírodě byl pro mnohé klíčový pro uvědomění si důležitosti přírody a

nutnost ji chránit. Mnozí z nich odpovídali, že by si přáli, aby takovou zkušenost a uvědomění měl každý. Když se nad tím zamyslíme a vezmeme v potaz, byť jen tento malý vzorek lidí, kteří mají dobrovolný zájem chránit přírodu, možná by doopravdy bylo pro planetu nejlepší, aby jak odpovídají někteří z respondentů „si to zkusil každý.“

10 Seznam použité literatury

Tištěné zdroje:

1. DE LÉRY, Jean. *Historie o plavení se do Ameriky, kteráž i Brasilia slove*. Nakl. Československé akademie věd, 1957
2. DÜLMEN, Richard van. *Bezectní lidé: o katech, děvkách a mlynářích: nepočestnost a sociální izolace v raném novověku*. Praha: Dokořán, 2003. Bod (Dokořán). ISBN 80-865-6943-8.
3. FRIC, Alberto Vojtěch. *Indiáni Jižní Ameriky*. MF, 1957
4. GARIN, Eugenio. *Renesanční člověk a jeho svět*. Praha: Vyšehrad, 2003. Kulturní historie. ISBN 80-7021-653-0.
5. CHALUPA, Jiří. *Dějiny Argentiny, Uruquaye, Chile*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999. ISBN ISBN 80-7106-323-1.
6. JONES, William R. The image of the barbarian in medieval Europe. In: *Facing Each Other*. Routledge, 2017.
7. KAŠPAR, Oldřich. *Dějiny Karibské oblasti*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. Dějiny států. ISBN 80-710-6557-9.
8. LE GOFF, Jacques a Nicolas TRUONG. *Tělo ve středověké kultuře: (v imaginaci) pozdního středověku*. Praha: Vyšehrad, 2006. Kulturní historie. ISBN 80-702-1826-6.
9. POLIŠENSKÝ, Josef. *Dějiny Latinské Ameriky*. Svoboda, 1979
10. STRAUSS, C. Lévi. *Smutné tropy*. Odeon, 1966
11. ŠMAHEL, František. *Diví lidé: (v imaginaci) pozdního středověku*. Praha: Argo, 2012. Souvislosti. ISBN ISBN978-80-257-0622-0.
12. TODOROV, Tzvetan. *Dobyetí Ameriky: problém druhého*. Praha: Mladá fronta, 1996. Souvislosti. ISBN 80-204-0582-8.
13. UNGER, Josef. *Pohřební ritus 1. až 20. století v Evropě z antropologicko-archeologické perspektivy*. Nadace Universitas, 2006
14. VESPUCCI, Amerigo, et al. *Spis o nových zemích ao novém světě: faksimile a výklad plzeňského tisku Mikuláše Bakaláře z roku 1506*. Památník národního písemnictví, 1981
15. ZELENÝ, Mnislav. *Atlas indiánů Jižní Ameriky: život, sex, smrt*. Praha: Argo, 2021. ISBN ISBN978-80-257-3570-1.
16. ZELENÝ, Mnislav. *Dějiny Velké Kolumbie: Panama, Kolumbie, Venezuela, Ekvádor*. Praha: Libri, 2019. Dějiny států. ISBN ISBN978-80-7277-574-3.

17. ZELENÝ, Mnislav. *Veselé tropy Amazonie: život, sex, smrt*. Praha: Argo, 2016. ISBN 978-80-257-1760-8.

Internetové zdroje:

1. *Collins Dictionary* [online]. Dostupné z: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/american-indian>
2. *Sublimis Deus: On the Enslavement and Evangelization of Indians* [online]. Dostupné z: <https://www.papalencyclicals.net/paul03/p3subli.htm>
3. *SCS.ABZ.CZ Slovník cizích slov* [online]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/conquista-konkista>

Seznam prostudované literatury:

1. HANZELKA, Jiří a Miroslav ZIKMUND. *Tam za řekou je Argentina*. Naše vojsko, 1958.
2. HANZELKA, Jiří a Miroslav ZIKMUND. *Za lovci lebek*. Orbis, 1958. ISBN D-583195, 56/VIII-13i.